

Mwongozo kwa familia zinazofanya kazi pamoja kwa maisha endelevu

Nyenko ya Mafunzo

VI AGROFORESTRY

Vi Agroforestry ni shirika la ushirikiano la maendeleo la Sweden, linalopambana dhidi ya umasikini na kuboresha mazingira kwa kutekeleza kilimo mseto. Tunafanya hivi kwa kushirikiana na wakulima wadogo na mashirika ya wakulima katika maeneo ya bonde la ziwa Victoria katika Afrika Mashariki. Msingi wa kazi ya shirika la Vi Agroforestry ni kilimo endelevu na kilimo mseto, yaani upandaji wa miti pamoja na mazao ya chakula na ufugaji. Hii inaongeza upatikanaji wa chakula, vyanzo endelevu nya nishati na mapato zaidi. Kilimo endelevu huchangia katika kukabiliana na mabadiliko ya tabia nchi na kulinda dhidi ya athari mbaya za mabadiliko ya hali ya hewa. Tangu shirika lianzishwe mnamo 1983, miti zaidi ya milioni imepandwa na kuboresha hali ya maisha ya watu milioni 1.8.

KANUSHO

Chapisho hili lilitolewa na shirika la Vi Agroforestry kwa usaidizi wa kampuni ya Uswidji ya Post Code Lottery(PostkodLotteriet). Yaliyomo katika chapisho hili ni wajibu wa mwandishi pekee na hayawezi kamwe kuchukuliwa kuakisi maoni ya kampuni ya PostkodLotteriet

Hatimiliki

Nyenko zote zilizo ndani ya chapisho hili ziko chini ya umiliki wa Vi Agroforestry. Aina yoyote ya utolewaji upya au uchapishaji upya wa nakala hii au sehemu yake kumepigwa marufuku kabisa, isipokuwa pale ambapo Vi Agroforestry imetoa idhini wazi kwa maandishi ya kutoa upya au kuchapisha upya nakala hii. Haki zote zingine zimehifadhiwa.

© Vi Agroforestry.

Mratibu wa mradi: Elizabeth Mwiyeria (Vi Agroforestry).

Maelezo, mifano, picha na: Elijah Njoroge

Vielelezo na mpangilio na: Noel Creative Media Ltd.

Toleo la kwanza

Kimechapishwa mwaka 2016

Jalada la mbele: Picha – Familia ya Masese Tanzania. Mpiga picha – Linda Andersson

Utangulizi

Kutokuwepo kwa usawa baina ya wanawake na wanaume huzuia ukuaji wa uchumi na kilimo. Kuhakikisha ufikiwaji sawa wa rasimali za kilimo kwa wanawake na wanaume, huduma na nafasi za ajira imekadiriwa kwamba njia ya kuimarisha uzalishaji wa kilimo uwepo wa chakula cha kutosha, ukuaji wa uchumi, na hali bora ya familia na jamii. Hivyo haiwezekani kuondoa umaskini bila kuanzisha mahusiano sawa baina ya wanawake na wanaume.

Mtazamo wa kijinsia ni nyenzo muhimu inayounda mifumo mipya ya kutazama uhalisia huu; mtazamo huu unabainisha mahusiano ya kiuwezo yanayoegemea jinsia. Mahusiano haya yanadadisiwa katika jitihada za kubuni mahusiano yenye haki na usawa baina ya wanawake na wanaume.

Kitabu hiki cha mafunzo kinajumuisha nyenzo zitakazosaidia familia za wakulima ili zichukue hatua stahiki katika kukabili mahusiano ya kiuwezo kwa mtazamo wa kimaendeleo pamoja na kuanzisha mitazamo na mahusiano baina ya wanawake na wanaume, wasichana na wavulana katika familia. Kitabu hiki kinajumuisha mada na nyenzo zitakazo wasaidia vyema kuelewa jinsia na masuala mengine kuhusu jinsia na uhusiano wake kwa maendeleo na uendelevu wa maisha yao. Kinamwezesha mtumiaji kwa kumpa nyenzo zitakazokuza uchanganuzi wa kina wa familia, kuweka mipango na hivyo kukuza tabia ya kufanya maamuzi ya pamoja.

Mwongozo huu kuhusu mafunzo ya kijinsia umeandaliwa na Vi Agroforestry. Tunamshukuru Elizabeth Mwiyeria kwa kazi aliyoifanya kuandaa mwongozo huu. Tunawashukuru pia Victoria Nakajumo, Rose Kyundo, Mathias Masiga na Theophile Kwiringirimana kwa mchango na usaidizi wa thamani walioutoa. Pia tunapenda kuwashukuru Linda Anderson na Wangu Mutua kwa kazi waliyoifanya katika chapisho hili. Tunatumaini kuwa mwongozo utaboresha kazi za familia za wakulima kwa mshikamano na hatimaye kufikia “Mazingira endelevu ya kilimo yatakayowawezesha watu wanaoishi katika umaskini kuboresha maisha yao”.

Mwongozi huu umeundwa kwa matumizi na mashirika yenye ubia na shirika la Vi Agroforestry kwa lengo la kuwafikia wanachama wao katika ngazi ya vikundi na familia. Lengo la mwongozo huu ni kutoa changamoto kwa mahusiano ya kijinsia yaliyopo kwa sasa baina ya wasichana na wavulana, wanawake na wanaume kisha ukuze mahusiano chanya na ya kushirikiana yanayowezesha kufikia maamuzi ya pamoja/usawa katika maamuzi hususani katika ngazi ya familia; kwa ajili ya hali ya maisha iliyoboreshwa na endelevu.

Arne Andersson
Mkurugenzi Mkuu wa shirika la Vi Agroforestry,
Ofisi ya kanda ya Afrika Mashariki

Yaliyomo

1. Matumizi ya mwongozo	5
1.1 Kwa nini tujifunze katika vikundi?	5
1.2 Jukumu la mwezeshaji	6
1.3 Namna ambavyo watu wazima hujifunza	7
2. Jinsia ni nini?	9
3. Muundo wa jinsia	14
4. Majukumu ya kijinsia na kijinsi	20
5. Mahusiano ya kijinsia	26
6. Kuelewa ugavi sawa na usawa wa kijinsia	28
6.1 Ugavi sawa wa Kijinsia	28
6.2 Usawa wa Kijinsia	30
7. Majukumu matatu ya wanawake na wanaume katika jamii	32
7.1 Jukumu la kiuzazi	32
7.2 Jukumu la uzalishaji wa mali	33
7.3 Jukumu la kijamii	33
8. Uchambuzi wa kijinsia	35
8.1 Uchambuzi wa kijinsia	36
9. Vifaa vya kiutendaji kwa ajili ya kukuza usawa wa kijinsia katika ngazi ya familia	42
9.1 Kifaa cha 1: Mti wa Usawazisho wa jinsia	43
9.2 Kifaa cha 2: Kuwa na maono na mipango katika familia	48
9.3 Kifaa cha 3: Maono	50
9.4 Kifaa cha 4: Safari ya maono	52
9.5 Kifaa cha 5: Ramani ya Uongozi ya Uwezeshajip	54

1. Matumizi ya mwongozo

Mwongozo huu umeandaliwa ili kutumiwa na washiriki walio katika vikundi ya mafunzo ya kibinafsi. Kama washiriki, wanapaswa:

1. Kuhamasishwa kujifunza katika vikundi vyao
2. Kuelewa umuhimu wa kujifunza katika vikundi
3. Kuunda mpango wa mafunzo.

1.1 Kwa nini tujifunze katika vikundi?

Mahusiano ya kijinsia kutokana na utamaduni hubainisha kwa kiwango kikubwa namna ambavyo wanawake na wanaume hushiriki katika mchakato wowote wa maendeleo. Hivyo, katika mwongozo huu, ni mchakato wa kushiriki utakaorahisisha ushiriki wa wanawake na wanaume katika mafunzo/vipindi vyta mijadala.

Kujifunza katika vikundi hutoa nafasi ya kujifunza mambo mapya, kushiriki mambo uliyoyashuhudia, kuboresha na kuimarisha maendeleo yako ya kibinafsi. Kama washiriki wa kikundi cha mafunzo, mtaamua mnataka kukutana mara ngapi, na kuchagua mada ambayo mngependa kujadiliana.

Mkutano mduara

Katika kila kipindi cha mafunzo, mchague mwezeshaji atakayeongoza mjadala katika kundi lenu na kuhakikisha nyinyi mmechangia. Hali yenu ya kujifunza katika kundi lenu kutaimarishwa na mambo haya yafuatayo:

1. Ari ya mtu binafsi ya kutaka kujifunza zaidi.
2. Kuheshimiana wakati wa mafunzo na majadiliano.

3. Kukubaliana na maadili ya kidemokrasia yanayohakikisha usawa wa jinsia, kabilia na dini
4. Mawasiliano yenye ufanisi
5. Kushiriki na kuchambua mambo yaliyoshuhudiwa na watu binafsi
6. Kurejelea vifaa/zana za mafunzo zinazotoa taarifa za kweli zinazofaa maishani mwako
7. Kuhusika kwa watu binafsi katika upangaji na utekelezaji wa kazi katika mwongozo huu wa mafunzo.
8. Ni majukwaa yapi yanayopatikana ya kupokea mawasiliano katika jamii yako? Mnapendelea yapi?

1.2 Jukumu la mwezeshaji

Kuwezesha kuna maana ya kurahisisha. Ni jukumu la mwezeshaji kuyafanya mafunzo yakawa yenye mtiririko mzuri ili kuwawezesha washiriki kujifunza mionganini mwao. Jukumu la mwezeshaji ni kutoa maelekezo na kuchukua maoni kutoka kwa washiriki na si kudhibiti majadiliano. Mwezeshaji atachochaea majadiliano kwa:

- kusikiliza kwa makini na kuuliza maswali ya wazi ili kuwahimiza washiriki kupanua mada
- kuyasema upya maoni ya washiriki
- kuelekeza mkondo wa mjadala
- kuweka mjadala katika muhutasari-yeye kuruhusu hoja kuu, kutaja tena maamuzi yaliyofikiwa au swala ambalo halijafafanuliwa vizuri
- kuwa na tabia ya kirafiki
- Kusuluhisha migogoro-kutolewana ni jambo la kawaida wakati wa mijadala ya vikundi. Ikiwa kutolewana huko kunatokana na mawazo na masuala, basi yanaweza kuwa sehemu ya mchakato bunifu wa mwingiliano wa kikundi. Hata hivyo, endapo kutolewana kunamlenga mtu binafsi, kunaweza kuharibu mjadala na itabidi kuepukwa.

1.2.1 Sifa za mwezeshaji

1. Hakikisha kuwa kikundi kinazingatia kazi, mchakato na mjadala
2. Jenga urafiki mionganini mwa washiriki na mwezeshaji
3. Jenga mazingira ya kirafiki wakati wa mafunzo
4. Sikiliza zaidi wanayozungumza.
5. Usiegemee upande wowote
6. Mhimize kila mtu ashiriki na kutoa maoni yake kwa namna yenye uhuru
7. Hakikisha mjadala unaendelea kwa kuuliza maswali au kutoa mawazo mapya.
8. Tambua hata hoja zinazotofautiana
9. Zungumza kwa uwazi huku ukiwatazama watu
10. Taja hoja kuu pamoja na maamuzi yaliyofikiwa au masuala yaliyosuluhishwa kwa muhutasari mwisho wa kipindi.

ANGALIZO KWA MWEZESHAJI

Mwezeshaji anatakiwa kuwa mwangalifu wakati wa michango ya washiriki na kuwa makini kutambua anayezungumza na asiyezungumza. Kwa wale watu wanaopata ugumu kuzungumza kwenye vikundi, mwezeshaji anatakiwa:

- Kujenga imani na ujasiri kwenye kikundi kwa kufanya kazi katika makundi madogo.
- Kufanya watu wazungumze kwa uwazi kwa kutumia maswali mahususi au kwa kumruhusu kila mmoja atoe maoni yake.
- Kuwagawa washiriki katika makundi tofauti ya kijinsia, ikiwa wanawake wamenyamaza kuliko wanaume
- Kuhimiza mchango wa wanawake na wanaume
- Uisionyeshe upendeleo kwa maoni yanayotolewa aidha na mshiriki wa kike au wa kiume.
- Kuwa makini kutambua ishara za mwili pamoja na lafudhi za washiriki.
- Hakikisha kuwa kila wakati mijadala inahusu masuala na si watu.

1.3 Namna ambavyo watu wazima hujifunza

Mambo ya kufanya

Katika makundi ya watu 3-5 jadilianeni yafuatayo:

1. Unadhani kujifunza maana yake nini?
2. Unajifunza vipi kwa njia bora zaidi-ni mbinu zipi za kujifunza zinazokusaidia kuelewa mambo vizuri zaidi, dhana, kuchochea fikira pevu na kujitafakari na hivyo kukupelekea kutekeleza uliojifunza?
3. Fursa zipi za kujifunza hupatikana katika familia/jamii yako?
4. Changamoto zipi unapitia ilikupata habari zinazofaa na za kweli?
5. Unafikiri utahitaji raslimali zipi za kujifunza katika vipindi vyako.

Kama kikundi cha kujifunza tambueni mwelekeo wa kujifunza ambao mmebainisha na muitumie ile mnayoipendelea zaidi. Mnapokubaliana kuhusu jambo hilo kama kikundi, kumbukeni yafuatayo:

- Mkubaliane kuhusu mada mnayotaka kuchunguza.
- Katika kuweka muda wa vipindi au madarasa ya kujifunza, kumbukeni nafasi na vizuizi tofauti vyta wakati vyta wanawake na wanaume kama vile majukumu ya kifamilia, ratiba zenye shughuli nyingi na misimu.
- Fikirieni kuhusu ukumbi wa kukutana unaofaa-usalama, ulio mahali rahisi kufikiwa na watu wenye ulemavu, rahisi kufikiwa kwa usafiri wa umma na gharama ya kufika kwenye ukumbi wa mafunzo.
- Jadilianeni kuhusu vifaa mtakavyohitaji-na wapi mtaweza kuvipata. Nani atashughulikia kuvipata vifaa hivyo?

- Je, mnahitaji mwezeshaji kutoka nje/mtaalamu wa kuwasaidia katika mada fulani mahususi?
- Baada ya kila kipindi cha kujifunza, inapendekezwa kwamba kila mshiriki ataje mambo makuu alijojifunza siku hiyo.
- Mjadiliane na mkubaliane kuhusu mada mtakayoizungumzia katika kipindi kijacho, huku mkibainisha aina ya vifaa na raslimali mtakazohitaji.

Kuweka siri ni muhimu katika kikundi-masuala nyeti yanayoibuka katika kikundi hayapaswi kujadiliwa nje ya kikundi cha mafunzo.

ANGALIZO KWA AJILI YA MWEZESHAJI

- Unapoweka muhutasari wa mifumo ya namna ya kujifunza iliyopendekezwa na washiriki, zingatia yafuatayo-je, kuna tofauti katika mapendekezo hayo.
 - Bainya washiriki wa kike na wa kiume.
 - Bainya makundi ya watu wenyewe umri tofauti.
 - Bainya watu wenyewe ulemavu?
- Waongoze washiriki katika kutambua tofauti kama hizo na kutambua mwelekeo bora wa kujifunza inayoshirikisha jinsia, umri na ulemavu.
- Watu wazima hupata motisha ya kujifunza wakati ambapo taarifa wanazopewa/wanazozijadili zinachukuliwa kama zenye umuhimu na kufaa. Wanapopata taarifa zinazohusiana na mambo waliyoyashuhudia au historia yao, inaongeza kuelewa kwao na kuwahamasisha waendelee mbele..

2. Jinsia ni nini?

Kufikia mwisho wa mjadala huu, unapaswa kuwa na uwezo wa:

- Kutambua na kueleza tofauti baina ya jinsi (sex) na jinsia
- Kutofautisha baina ya sifa 'asilia'na sifa za 'kijamii' za wanawake na wanaume
- Kutofautisha baina ya majukumu ya kijinsia na majukumu ya kijinsi
- Kuthamini umuhimu wa kujadiliana na kujifunza kuhusu jinsia.

ZOEZI

Kwa makundi ya watu wawili jadili

1. **Ni kitu gani hukujia akilini unaposikia neno jinsia**
2. **Uelewa wako wa neno "jinsi".**

Weka majibu yako kwa ufupi kwenye safu za jedwali ifuatayo. Kisha mwezeshaji atakusanya na kuweka pamoja maoni ya kikundi kizima kwenye jedwali lingine tofauti lakini linalofanana na hili.

JINSI	JINSIA

MASWALI YA KUELEKEZA

1. **Katika majadiliano hayo ya makundi ya watu wawili wawili, ilikuwa rahisi kwa kiwango gani kueleza uelewa wako wa jinsi na jinsia?**
2. **Je, kuna hoja zinazotofautiana kwenye maelezo/taarifa zilizotolewa kwa kila mojawapo? Ni zipi? Unafikiri ni kwa nini uelewa wenu wa maneno haya unatofautiana?**

ANGALIZO KWA AJILI YA MWEZESHAJI

Tilia maanani tofauti katika maelezo/ulewa wa maneno hayo mawili.

Ikiwa kuna tofauti iliyobainika au pale ambapo maelezo yanagusia maneno yote mawili, wahakikishie washiriki watambue ilivyo muhimu kupokea mafunzo hayo na muhimu zaidi kuona jinsi inavyohusiana na maendeleo endelevu ya maisha yao. yao.

ZOEZI

Onesho A

Onesho B

MASWALI YA KUELEKEZA

1. Ni chura yupi wa kike/wa kiume katika onesho la a. kwenye picha?
2. Ni chura yupi wa kike/wa kiume katika onesho la b. kwenye picha?

Toa maelezo kwa majibu yako.

MASWALI YA KUELEKEZA

Ni yupi msichana/mvulana na kwa nini?

Weka maoni yako kwa kifupi katika jedwali lifuatalo

Onesho la A. Chura wa kike ni.

Jibu Sababu

Ni.

Onesho la B

ANGALIZO KWA AJILI YA MWEZESHAJI

Washiriki wanapotoa maoni yao, chunguza sababu inayowafanya waseme kuwa chura fulani ni wa kike au wa kiume. Nakili majibu yote. Nakili majibu yote yanayoibua mjadala.

Kwa kielelezo cha chura, wajulishe washiriki jinsi walivyochambua vyura kwa misingi ya tabia zinazotarajiwa kwa wanawake na wasichana, wavulana na wanaume/sifa wanazotarajiwa kuwa nazo.

Ikiwa kuna mshiriki aliyetaja kuwa ni vigumu kujua iwapo chura ni wa kike au wa kiume, muulize ni kwa nini anasema hivyo.

Jinsi

Ni tofauti za kibaiolojia, kifiziolojia na kiasili baina ya wanawake na wanaume. Tofauti za kijinsi zinahusishwa na fiziolojia ya kike na kiume.

Ni hali asilia ya kuwa mme au mke-ni vile tunavyozaliwa na haibadiliki.

Jinsia

Hurejelea majukumu ya kijamii na mahusiano baina ya wanawake na wanaume ambayo watu hujifunza na yanaweza kugeuzwa

Jinsia ni sifa, majukumu na shughuli ambazo huchukuliwa na jamii kuwa zinahusiana na kuwa mwanamke au mwanaume katika jamii fulani. Jinsia inahusiana na jinsi tunavyochukuliwa na kutarajiwa kuwa/kufikiria kuwa wasichana/wanawake au wavulana/wanaume kwa sababu ya mpangilio wa jamii.

Watu huzaliwa wa kike au kiume lakini hujifunza kuwa wasichana au wavulana ambao hukua na kuwa wanawake na wanaume. Kisha hufundishwa tabia na mitazamo inayofaa, majukumu na shughuli zinazowafaa, na jinsi wanavyopaswa kuhusiana na watu wengine. Tabia hii anayojifunza mtu ndio inayotambulisha jinsia yake na hubainisha majukumu ya kijinsia.

Majukumu na sifa tofauti hupewa watu sio tu kwa misingi ya jinsia bali pia kutokana na tabaka, kabilia na umri. Hakuna jamii ambapo kuna jinsia moja tu-wanaume au wanawake pekee.

Fikiria

SWALI LA KUJIULIZA KATIKA KIKUNDI

Kwa uelewa wa hapo juu, tazama tena vielelezo; na mrudie zoezi hilo. Je, majibu yenu yanafanana? Yanatofautiana vipli?

Tofauti baina ya jinsi na jinsia yamefupishwa kwenye jedwali lifuatalo

JINSI	JINSIA
Kike/kiume	Msichana/mwanamke/mvula-na/mwanaume
Tofauti za kijinsi zinabainishwa na sifa za kibaiolojia (kama vile kromosomu na athari za homoni wakati wa kubalehe)	Huamuliwa na jamii-mtu hujifunza majukumu/tofauti za kijinsia kupitia kwa kutazama,kufundishwa, kuiga
Tofauti za kijinsi zinapatikana kwa wote-wanawake na wanaume huwa na sifa za kibaiolojia zinazofanana bila kujali utamaduni, kabilia na maeneo wanayopatikana.	Tofauti za kijigrafia/tofauti baina ya tamaduni mbalimbali au hata katika utamaduni mmoja. Zinaweza kutofautiana baina ya tamaduni mbalimbali,makabilia na maeneo tofauti
Asili/kuzaliwa nayo <ul style="list-style-type: none"> ▪ Tofauti za kimwili za ndani na za nje kama vile mke na mume kuwa na viungo tofauti vyua uzazi ▪ Wasichana na wavulana kuwa na sifa zingine mwilini tofauti wakati wa kubalehe. Kwa mfano, wasichana huota matiti na kutoa mayai ya uzazi wakati wavulana hutoa manii/begu za uzazi 	Majukumu ya kijamii,mitazamo na tabia-za kujifunza
Kuwa vilevile/Tulivu/Haibadiliki kamwe	Hubadilikabadilika baina ya tamaduni mbalimbali na hata ndani ya tamaduni moja kuendana na hali zingine za kijamii na kiuchumi.

Muhutasari wa mada:

Katika makundi ya watu wawili, jadili mambo mawili makuu mliyojifunza katika somo hili

1. _____

2. _____

3. Muundo wa jinsia

Kufikia mwisho wa kipindi hiki unapaswa kuwa na uwezo wa:

- Kuelewa namna jinsia inavyoundwa
- Kujua na kuelewa namna asasi zilizopo huchangia uundaji wa jinsia na namna zinavyoweza kutumiwa kusababisha mahusiano mema ya kijinsia
- Kujua namna muundo wa jinsia unavyokuathiri wewe kama mkulima wa kilimo mseto.

Katika sura iliyopita, ulijifunza kwamba jinsia huundwa kijamii; hutokana na hatua za kimakusudi za kijamii na kitamaduni na wala sio kitu asilia. Kwa hivyo, hii hutokea vipi? Wasichana na wavulana hujifunza vipi wajibu wao na ni asasi zipi zinazohusika katika mchakato huu wa kujifunza?

Tangu kuzaliwa hadi kifo wasichana na wavulana/wanawake na wanaume 'huundwa' kimakusudi kwa kufundishwa, kutazama, na kuiga wanarika na wakubwa wao katika vipengele vyote vya utamaduni, shule na dini.

Mara nyingi, mafunzo kwa wasichana na wavulana, wanawake/wanaume hutofautiana kwa sababu wanatayarishwa kwa ajili ya majukumu na kazi tofauti katika jamii.

Zifuatazo ni baadhi ya asasi zinazochangia katika ubainishaji wa majukumu ya kijinsia katika jamii yetu.

1. Familia

Majukumu ya kijinsia

- Familia ndicho kitengo cha kimsingi cha mwingiliano ya kijamii. Wazazi huwa na jukumu muhimu- kujenga maadili ya kijamii kwa watoto wao

- Hizi ni hatua za wazazi, ndugu, jamaa wengine ikiwemo matarajio ya mitazamo, shughuli, imani na tabia kulingana na mfumo unaotawala
- Kwa ujumla, wanawake kila mahali wanatarajiwa kutimiza majukumu ya kijinsia yanayohusiana namalezi ya watoto, kutunza watu wengine wa familia na shughuli za nyumbani. Kwa upande mwingine, wanaume kwa ujumla wanahuishwa na jukumu la kuzalisha mali, hususani kazi za mshahara na uzalishaji kwenye soko.

Mifano ni kama vile

- Kupendelewa kwa mtoto wa kiume kwa sababu anachukuliwa kama nyenzo ya kuendeleza ukoo wa familia, ni wakazi wa kudumu nyumbani kwao, wasimamizi wa mali na wanapendelewa kwa urithi.
- Vifaa vya kitamaduni vinavyopewa watoto, kwa mfano, vya kuchezea na mavazi ni tofauti. Mara nyingi, vifaa vya kuchezea vya wavulana huonesha nguvu, uwezo na bidii ya kazi, wakati vile vya wasichana huonesha huruma, urembo na utunzaji.

ZOEZI

Kwa makundi ya watu wawili wawili, mjadili namna ambavyo majukumu na kazi hugawanya katika familia zenu. Msichana hupewa majukumu yapi? Na mvulana hupewa majukumu yapi? Shambani, wanaume hufanya nini na wanawake hufanya nini? Hii ina maana gani kwa jinsia zote mbili? Ni nini kinachoweza kufanya tofauti na hasa nyinyi kama wazazi mnaokuwa kama mifano ya kuigwa na watoto.

MAJUKUMU WANAYOPEWA WASICHANA/ WANAWAKE	ATHARI (KATIKA NGAZI YA FAMILIA/JAMII)	WAVULANA/ WANAUME	ATHARI (KATIKA NGAZI YA FAMILIA/JAMII)

Tunachoweza kufanya tofauti kama wazazi?

- _____
- _____
- _____
- _____

2. Vyombo vya habari

Vyombo vya habari vina athari muhimu sana kwa utamaduni. Matangazo na vyombo vya habari huonesha mifumo ya kanuni na taratibu zinazohusishwa na uwakilishaji wa sifa za kike na za kiume. Vyombo vya habari huwa nyenzo zinazoanzisha na kuwahimiza watu wachangie katika kazi za kijinsia.

ZOEZI

Kwa makundi ya watu wawili, jadili yafuatayo

Sauti inayotumiwa katika matangazo ya bidhaa na mashine za kilimo mara nyingi ni ya kiume. Katika matangazo mengi majukumu yanayohusiana na kilimo kama vile mtaalamu wa kilimo, daktari wa kilimo mara nyingi huwa wanaume. Unafikiri hii inaonesha nini? Hata hivyo, vyombo vya habari, vinaweza kutumika kwa njia nzuri kutoa dhana mpya. Tazama picha inayofuata.

Mwanamke kuendesha gari trekta

MASWALI YA KUELEKEZA

- Hisia ya kwanza uliyoipata kuhusu picha hii ni nini?
- Je, kuna jambo la kushangaza kuhusu picha hii? Kitu gani na kwa nini?

3. Dini:

Kanuni za kidini zinachukuliwa kama zisizoweza kuvunjwa na kwa hivyo dini inakuwa mojawapo ya mifumo imara ya kuendeleza tofauti za kijinsia kwa sababu mara nyingi inatumiwa kutetea hali kama ilivyo.

Mifano: Asasi kuongozwa na wanaume – ingawa wafuasi wengi wa dini ni wanawake kuna dhana iliyoimarishwa kuwa wanaume ni bora zaidi na wanamkaribia Mungu zaidi.

Katika baadhi ya dini, wanawake huchukuliwa kuwa wachafu wakati wa hedhi na hutengwa kwenye baadhi ya shughuli.

Katika dini zingine, wanawake hawaruhusiwi kuhubiri au kuongoza ibada hivyo kutoa dhana kwamba wanaume wanatambuliwa na Mungu.

4. Mahali pa kazi.

Majukumu ya kiasili ya wanawake na wanaume katika jamii Fulani mara nyingi huamua aina ya kazi za kufanywa na jinsi Fulani. Kwa mfano, karani wa mapokezi, msaidizi wa ofisi, mnadhifu wa mazingira.

ZOEZI

Kwa makundi ya watu wawili wawili, jadili: Kwenye ofisi uliyoitembelea hivi majuzi, ni nani aliyekuwa akifanya kazi gani? Mashirika/jamii zinaweza kushughulikia jambo hili namna gani? Jadili matokeo na mapendekezo yenu kwenye kundi lenu.

5. Shule/asasi za kujifunza

Watoto wanachukua muda wao mwingi shulen. Waalimu huwa kama mifano ya kuigwa na hutoa mwongozo wa kikazi kwa wanafunzi. Vielelezo kwenye vitabu vinaweza kuendeleza majukumu ya kijinsia yaliyopitwa na wakati kwa mfano -mkulima aliyeshika jembe kuwa mwanamke, na mwanaume kuwa juu ya trekta, mkulima anayeuzwa kando ya barabara kuwa mwanamke, na mkulima anayesafirisha mazao yake sokoni kwa gari kuwa mwanaume.

ZOEZI

- Katika makundi ya watu watatu, tazama picha iliyo hapo juu.
Kama picha ya jalada ya kitabu cha biashara, inawasilisha nini:
1. Kuhusiana na tabia na kiasi cha biashara kwa wanawake na kwa wanaume?
 2. Unafikiri ni nini kinachoweza kuchangia kuwepo kwa tofauti katika ukubwa na tabia za biashara kama inavyoonyeshwa kwenye picha?
 3. Nini inawezekana kuwekwa kwenye akili za wasomaji?
 4. Ni kina nani kati ya wasomaji wa kike na wa kiume ambao unafikiri wangehamasishwa zaidi kuanza biashara na kwa nini?
 5. Ikiwa wewe ni mhariri wa kampuni ya uchapishaji, ni tofauti gani ambayo ungependa kuona kwenye kielelezo hicho, kwa nini?

6. Wanarika

MASWALI YA KUELEKEZA

Unafikiri wanarika hushawishi/huchangia kwa namna gani katika muundo wa jinsia?

7. Mapito ya maisha

ZOEZI

Ikatika makundi ya watu 3-6. Mjadili hatua za maisha ambazo watu hupitia tangu kuzaliwa hadi kifo. Ni shughuli/sherehe zipi zinazoandamana na kuzaliwa kwa wasichana na wavulana? Ni nini umuhimu wa sherehe/shughuli hizi kwa maendeleo ya jamii zetu?

Mapito ya maisha ni kama vile jando na ndoa. Mapito haya hutilia mkazo majukumu ya kike na kiume. Wasichana huchukuliwa kama wake na akina mama wakati wavulana huchukuliwa kama viongozi, waamuzi na washiriki katika utawala.

8. Sanaa ya jadi na lugha

Sanaa ya jadi ya watu fulani huwakilisha itikadi zao na kubainisha hali, mtazamo na maoni yao kuhusu wanawake/wanaume, wasichana na wavulana. Sanaa hiyo huendelea kutetea mahusiano ya kiuwezo ya jinsia.

ZOEZI

Katika makundi ya watu wawili wawili, tafakari juu ya misemo/methali/vitendawili viwili vinavyojulikana vizuri katika jamii yako vinavyohusiana na jinsi wanawake na wanaume wanavyohusiana/tibia wanazotarajiwa kuwa nazo. Methali/kitendawili hicho ni kipi? Maana yake ya ndani ni ipi? Athari yake kwa wanawake na wanaume katika jamii ipi?

MSEMO/METHALI/HADITHI/KITENDAWILI	MAANA YA NDANI NA ATHARI

Mifano-methali/misemo:

Ethiopia: Mahali ambako mwanamke anatawala, maji ya mto hupanda kilima (inatumiwa kurejelea uwezo wa wanawake uliofichika katika ngazi ya familia na ya kijamii - hakuna kisichowezekana kwa wanawake)

Zimbabwe: Kila mwanamke ni mrembo kabla hajazungumza.

Methali ya Kiafrika: Wanawake waliolala wakiamka milima huondoka.

Msumbiji: Usimuoe mwanamke mwenye nyayo kubwa kukuzidi (nyayo kubwa zinaashiria talanta za kike. Methali hiyo huwaonya wanaume kutooa wanawake wenye talanta au masomo zaidi kuliko wao).

ZOEZI

Miongoni mwa imani mlizoziorodhesha na miongoni mwa mifano iliyotolewa:

- Tambueni baadhi ya mifano ambayo mnafikiria kuwa imepitwa na wakati na inaathiri vibaya kikundi chenu, watu wa familia yako katika suala la fursa zilizotolewa/zilizokatazwa, majukumu na wajibu? Tunaweza kufanya nini kusuluuhisha haya?
- Tambua baadhi ya mifano mnayoichukulia kama ya kuleta maendeleo, mifano hiyo inaweza kutumika vipi kukabiliana na ile iliyopitwa na wakati kujenga mahusiano mema kati ya wanawake na wanaume?

Muhtasari wa Mada

Kupitia kwa mwezeshaji, jadili na wanachama wengine wa kikundi mambo mawili makuu uliojifunza katika mada hii.

4. Majukumu ya kijinsia na kijinsi

Kufikia mwisho wa kipindi hiki unapaswa kuwa na uwezo wa kujua:

- Tofauti iliyopo baina ya majukumu ya kijinsia na majukumu ya kijinsi.
- Majukumu ya kijinsia hubadilika vipi/kwa nini
- Majukumu ya kijinsia yanavyoathiri maendeleo ya familia/jamii na taifa.

Familia Odhiambo kufanya kazi katika bustani zao (Picha: Amunga Eschuchi)

MASWALI YA KUELEKEZA

Unafikiri nini kitatokea mtoto atakapolia na ni kwa nini?

ZOEZI

Katika makundi ya watu wawili, orodhesha kwenye jedwali lifuatato, sifa muhimu zaidi za wanawake na wanaume kwenye safu husika. Sifa hizi zinaweza kuwa shughuli au matarajio mnayoshikilia kuhusu wanawake na wanaume. Mnaweza kutumia maneno rahisi ya kutolea maelezo. Msomee mwezeshaji sifa hizi huku akiziandika.

ANGALIZO KWA AJILI YA MWEZESHAJI

- Katika makundi hayo, ruhusu washiriki wengine wawe wanaume pekee,, wanawake pekee,na wengine wawe wanawake na wanaume.
- Ikiwa kuzaa na kunyonyesha hazijajumuishwa kwenye safu ya wanawake, zinatafaa kuchochewa kutoka kwa washiriki.
- Weka maanani hali ambayo washiriki hawakubali kwa urahisi kuhusu safu 'inayofaa' kwa sifa fulani na utilie maanani sababu za maoni hayo tofauti.

WANAWAKE	WANAUME
kwa mfano;mtunza boma	Mwenye nguvu
Kuzaa	Wanaotafuta riziki
Wanaotafuta riziki	Walinzi

Badilisha mada za safu kwa kuandika ‘wanaume’ juu ya sifa zinazofaa kuwa za wanawake na ‘wanawake’ katika sifa zinazofaa kuwa za wanaume.

MASWALI YA KUELEKEZA

- Mna hisia zipi kuhusiana na orodha hii mpya?
Je, kuna jambo lisilo la kawaida-ni lipi na kwa nini?

ANGALIZO KWA AJILI YAMWEZESHAJI

- Je, washiriki wote wanakubali kwamba sifa zote zimeorodheshwa kwenye safu ‘sahih’ au ‘zinazofaa’?
- Chunguza hisia za washiriki baada ya mabadiliko hayo. Waruhusu washiriki kusema hisia zao/maoni kutokana na mabadiliko ya sifa hizi huku ukiwaliza ni kwa nini. Husisha panapofaa.
- Ni muhimu kwa washiriki kuamua kwa pamoja kuhusu kila sifa: ikiwa uamuza wa pamoja hautokei kwa pamoja, ruhusu muda wa kutosha wa majadiliano hadi kila mmoja atakapokubali.
- Shughuli hii inafaa kupelekeea kupigiwa mstari sifa za ‘kuzaa’ na ‘kunyonyesha’ kwenye safu ya wanaume.

MASWALI YA KUELEKEZA

Kutokana na orodha iliyo hapo juu, chunguza tena kila sifa. Ni sifa zipi zinatokana na utamaduni na ni zipi zinatokana na asili? Ikiwa inatokana na asili, andika ‘A’ mbele yake, na ikiwa inatokana na utamaduni, andika ‘U’ na ikiwa inatokana na hali zote hizo andika ‘U/A’.

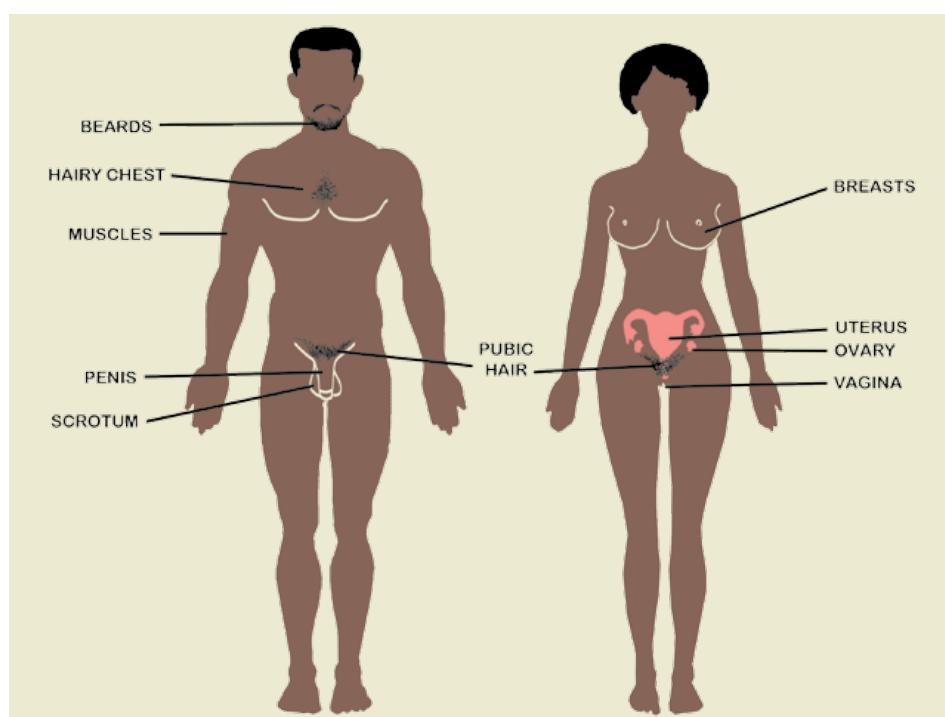
Mifano

WANAWAKE	WANAUME
Mwenye nguvu-U/A	Mwenye misuli-U/A
Mtunza boma-U	Mtafuta riziki-U
Kunyonyesha-A	Baba-A

Majukumu ya kijinsi

Jukumu la kijinsi ni jukumu linalotekelozwa na mwanamke au mwanaume kulingana na maumbile ya kibaiolojia. Jukumu la kiuana linaweza kufanywa tu na ama mwanamke au mwanaume.

Kwa mfano: wanawake hupata hedhi, kutunga mimba (kupata mayai ya uzazi), kunyonyesha ilhali wanaume huzalisha (kutoa mbegu za uzazi).

Tiba ya wanaume na wanawake

Majukumu ya kijinsia

Majukumu ya kijinsia ni majukumu wanayopewa wanawake au wanaume kulingana na imani za kitamaduni na desturi. Majukumu haya hubainisha kile kinachochukuliwa kuwa kinafaa kwa wanawake na wanaume katika jamii, majukumu ya kijamii na ugavi wa kazi.

Yanatofautiana kwa kiasi kikubwa kutoka utamaduni mmoja hadi mwingine na yanabadilika baada ya muda. Majukumu hayo hutofautiana kutoka kikundi kimoja cha jamii hadi kingine katika utamaduni mmoja.

Rangi, tabaka, dini, kabilia, hali za kiuchumi na umri huathiri majukumu ya kijinsia.

Mara nyingi, majukumu ya kijinsia hayategemei masharti ya kibaiolojia au ya kimwili, lakini yanatokana na imani na machukilio potovu kuhusu mambo

ambayo wanawake na wanaume wanaweza kufanya na yale wanayopaswa kufanya. Majukumu ya kijinsia hutatiza pale ambapo jamii inaweka thamani kubwa kwenye majukumu ya jinsia moja. Majukumu hayo yanaweza kusabababisha kutokuwa na usawa katika jukumu la kufanya maamuzi au kunyimwa manufaa yanayotokana na maendeleo.

Majukumu ya kijinsi

ZOEZI LA KIKUNDI

Orodhesha shughuki zote mnazofanya kwenye kilimo mseto. Nani hufanya nini-mke, mume, watoto, wanawake na wanaume? Orodhesha shughuli zote kuanzia utayarishaji wa shamba hadi kuuzwa kwa mazao. Kwa nini shughuli hiyo hutekelezwa na jinsia hiyo? Hali hiyo inahusiana vipi na ufanisi wa shughuli ya usimamizi wa kudumu wa ardhi ya kilimo-nyumbani kwenu/jamii? Mnafikiri ni nini mnachowezza kufanya kwa njia tofauti?

ANGALIZO KWA MWEZESHAJI

1. Katika kuunda vikundi, kuwa na vikundi vya wanawake pekee, vya wanaume pekee na vya wanawake na wanaume kwa mseto
2. Chunguza na udokezee kikundi tofauti zilizoko kwenye shughuli iliyokamilika. Kwa mfano, je, kuna shughuli zilizoorodheshwa na wanawake ambazo hazijaorodheshwa na wanaume au vinginevyo?
3. Ikiwa kuna tofauti zozote, waruhusu washiriki wajadili ni kwa nini wanafikiri kuwa hiyo ndiyo hali ilivyo.

SHUGHULI	NI NANI ANAYEITE-KELEZA?	NI KWA NINI INATEKELEZ-WA NA MTU HUYU?
kwa mfano: kutayari-sha shamba	Wote	Wanapatikana kwa kazi hiyo
Mbegu/kupata mbegu	Mume	Ndiye aliyefunzwa/aliye na pesa
Kuhuduria mafunzo	Mume	Anapatikana,ndiye mwenye shamba
Upandaji wa miti		
Umwagiliaji maji		

Baadhi ya mambo mnayoweza kufanya kwa namna tofauti katika familia zenu ni yapi?

1.

2.

3.

Majukumu ya kijinsia hubadilika vipi?

Majukumu na mahusiano ya kijinsia yanaweza kubadilika au kutiliwa mkazo.

ZOEZI

Katika makundi ya watu 3-5 jadilini yafuatayo?

- Baadhi ya miiko inayohusishwa na kilimo mseto katika jamii yako ni ipi kwa mfano: Je, kuna miti ambayo wanawake/wanaume hawafai kupanda na kwa nini? Hiyo inaathiri vipi kuwepo kwa desturi bora za kilimo mseto?
- Je, kuna majukumu/kazi ambazo msingezifanya huko nyuma lakini sasa mnazifanya? Ni mambo gani katika jamii yako ambayo yalikuwa yamewekewa wanawake/wanaume ambayo hayapo tena?
- Nini kilichangia mabadiliko hayo?

ANGALIZO KWA AJILI YA MWEZESHAJI

Nakili mabadiliko yaliyofanyika kama yalivyoordheshwa na washiriki. Chunguza mambo yaliyochangia mabadiliko katika majukumu/mahusiano/matarajio ya wanawake na wanaume Mabadiliko hayo yanaweza kuwa katika ngazi ya kibinagsi au ya kijamii.

Mambo yanayochangia kwenye mabadiliko ya majukumu ya kijinsia ni kama vile:

Kifo/ugonjwa wa mwenzi na hivyo mwengine analazimika kuchukua majukumu ya mwenzi aliyesariki - familia zinazoongozwa na mke/mume. Kwa mfano - mke hutoa riziki, ulinzi au mume mume hulea, hufanya usafi na hupika.

Jukumu kufanywa la kibashara: Kwa mfano, katika baadhi ya jamiini mwiko kwa mwanamume kupatikana jikoni, kwa upande mwengine, hoteli nyingi hupendelea kuajiri wapishi wanaume.

Elimu: Mitazamo ya watu hubadilika nahuchagua kufanya majukumu ambayo vinginevyo wasinge yafanya kwa sababu ya jinsia uana zao. Kwa mfano; kwa asili kazi kama vileukarani kwenye mapokezi ya ofisi, ukatibu muhtasi na usaidizi ofisini zilikuwa za wanawake ilhali leo hii tuna wanaume zaidi wanaotekeleza majukumu haya-nafasi sawa za ajira.

Dini: Ambapo dini hutazama watu wawili walio kwenye ndoa kama wenzi sawa na kuhimiza watu kama hao kusaidiana kama ishara ya upendo bila masharti na kujitolea kwa mtu kwa mwengine.

Sera: Kuna miongozo ya kiasasi inayopania kushughulikia mambo ya kimuundo, kijamii na kiutamaduni yanayosababisha ukosefu wa usawa.

Hali ya hatari ya ghafla kama vita au kiangazi: Wanawake huwa watoa riziki, walinzi kwenye familia/wanaume huchukua majukumu ya ulezi.

Muhtasari wa mada

Katika makundi ya watu wawili, jadili mambo mawili makuu uliojifunza katika mada hii. Dokeza kitu kimoja cha ziada ambacho unaweza kufanya ambacho awali hukuwa unakifanya ambacho kinaweza kusaidia familia yako nzima.

- _____
- _____
- _____
- _____

5. Mahusiano ya kijinsia

Kufikia mwisho wa kipindi hiki utakuwa na:

- Ujuzi kuhusu namna ambavyo wanawake na wanaume huhusiana wakiwa katika faragha na hadharani.
- Vifaa nya kukusaidia kuchambua athari za mahusiano haya na yanavyoathiri ushiriki wa wanawake na wanaume katika maendeleo.

Katika mkutano/mafunzo,wanaume wameketi sehemu ya mbele huku wanawake wameketi sehemu ya nyuma pakiwa na nafasi kubwa kati yao

Mahusiano ya kijinsia hubainishwa na jamii na huchangiwa na matarajio sawa ya kijamii, kiutamaduni na kisasa.

Mahusiano haya yapo kwenye familia (uwanja wa faragha) na vile vile katika jamii na kazini (uwanja wa hadhara)

Ni mgawanyo wa kijamii na kiuwezo baina ya wanawake na wanaume kwenye uwanja wa faragha pamoja na uwanja wa hadhara.

Mahusiano yaliopo ya kiuwezo hubainisha kwa kiwango kikubwa jinsi raslimali hugawanywa, ni nani anayeweza kufikia nini na udhibiti wa raslimali.

ZOEZI

1. **Baadhi ya mahusiano ya kijinsia katika jamii yako ni yapi?**
Yanaathiri vipi maendeleo na upatikanaji wa riziki ya kudumu kwenye familia?
2. **Na nyumbani kwako je?**

Mifano

UHUSIANO	ATHARI	UNAHITAJI KUBADILI NINI ILI KUSULUHISHA HILI
Kuhudhuria mafunzo na mikutano - wanaume (ndiyo wamiliki wa ardhi)		
Wanawake kuketi kwenye kikao kimoja na wanaume,kuchangia-wanawake hawapaswi kuongea au kusimama walipo wanaume		

Muhtasari wa Mada:

Katika makundi ya watu wawili, jadili mambo mawili makuu uliojifunza katika mada hii.

- _____
- _____

6. Kuelewa Mgawanyo sawa na usawa wa kijinsia

Kwa kupitia mada hii utajifunza yafuatayo:

- Kuelewa mgawanyo sawa wa kijinsia
- Kuelewa usawa wa kijinsia
- Kuelewa uhusiano uliopo baina ya mgawanyo sawa wa kijinsia na usawa wa kijinsia
- Kuthamini uhusiano baina ya usawa wa kijinsia na maendeleo.

ZOEZI

Katika makundi ya watu wawili wawili, jadili na mwenzako unachoelewa kwa kila mojawapo ya maneno hayo. Kisha mjadiliane katika kundi lote namwezeshaji ayaweke pamoja maoni yenu kuhusu maneno hayo kwa kifupi.

6.1 Mgawanyo sawa wa Kijinsia

Mgawanyo sawa wa kijinsia ni hali ya kutokuwa na upendeleo kwa wanawake na wanaume, wasichana na wavulana katika mgawanyo wa raslimali, nafasi na faida kutegemea hali iliyopo ili kufikia haki. Ili kuhakikisha haki, mgawanyo sawa wa kijinsia huhusisha/hutoa hatua zinazofidia upungufu wa kihistoria na kijamii unaozuia kikundi kimoja kufanya shughuli zake katika hali sawa na kikundi kingine.

Ili kuhakikisha haki, lazima kuwepo hatua zinazofidia upungufu wa kihistoria na kijamii unaozuia kikundi kimoja kufanya shughuli zake katika hali sawa na kikundi kingine.

Usawa wa kijinsia

Mgawanyo sawa wa Kijinsia

MASWALI YA KUELEKEZA:

Baadhi ya majukumu ya kijinsia na mahusiano ya kijinsia ya kiasili katika jamii yako ambayo yangechangia aina moja ya uana kuwa na upungufu ni yapi? Hali hiyo imeathiri vipi hali ya maisha ya familia/jamii yako. Hatua zipi zinatakiwa kuchukuliwa ilikuifanya jinsia iliyoathirika kuwa kwenye kiwango sawa na nyingine.

Orodhesha kwenye jedwali lifuatalo:

SUALA LA KIJINSIA	ATHARI KATIKA MAENDELEO	MIFANO YA HATUA ZA KUREKEBISHA/KUFIDIA
Kwa mfano: Umiliki wa ardhi na wanaume katika familia	Upungufu wa mazao ya shamba,uwezekano mdogo wa kupewa mkopo kutokana na dhamana ya mkopo	Sera-umiliki wa pamoja wa ardhi
Kwa mfano: Uongozi kiasili ulikuwa jukumu la wanaume	Idadi ndogo ya wanawake wanaoshiriki uongozi katika ngazi ya mitaa na ya kitaifa, kutokuwepo/kiwango cha chini cha uzingatifu wa changamoto/maazimio ya wanawake katika kukuza sera na miradi	Hatua ya usawa kwa wanawake kwenye majukwaa ya uongozi,vipindi nya ushauri na kutoa mafunzo kwa wanawake, kuwashisha wanaume katika midahalo kuhusu wanawake na uongozi

6.2 Usawa wa Kijinsia

Usawa wa kijinsia ina maana kuwa wote - wanawake/wasichana na wanaume/wavulana wana hali sawa ya kugundua haki zao kamili za kibinadamu na uwezo wa kuchangia katika maendeleo ya taifa - kiuchumi, kijamii na kitamaduni na kunufaika kwa namna sawa kutokana na matokeo yake.

Siyo suala la wanawake bali ni suala la kijamii.

Fursa ya wanawake ya kufikia hayo inaweza kuwa ya kiwango cha chini kutokana na kiwango cha kazi wanachoweza kukimudu na ukosefu wa saa zaidi za kazi au nguvu za kutumia nafasi hizo.

Fursa za kufikia raslimalina manufaa na udhibiti juu ya vitu hivyo zimetengwa kwa jinsia kwa njia dhahiri na zisizo dhahiri. Katika baadhi ya jamii kwa mfano, huenda wanawake wasimiliki ardhi, na uwezo wao wa kutumia ardhi hiyo kwa ajili ya kilimo unaweza kutegemea jamaa zao wa kiume au waume zao.

Usawa wa Jinsia ina maana kutoa fursa sawa

Mgawanyo sawa wa kijinsia ni hatua ya kufikia usawa wa kijinsia.

Muhtasari wa mada

Kupitia kwa mwezeshaji, jadili na wenzako kwenye kikundi jambo moja muhimu ulilojifunza kwenye mada hii.

7. Majukumu matatu ya wanawake na wanaume katika jamii

Kufikia mwisho wa mada hii utakuwa:

- Umejifunza kuhusu majukumu matatu ya wanawake na wanaume
- Umejifunza kuthamini majukumu ya wanawake na wanaume katika ngazi ya familia, jamii na hata ya taifa
- Umetafakari jinsi majukumu haya yanavyoathiri ushiriki wa wanawake na wanaume katika shughuli za maendeleo.

7.1 Jukumu la kiuzazi

Kupitia kwamwezesaji, jadilini mnachokiona kwenye picha.

MASWALI YA KUELEKEZA

Je, mnakubali/kukataa maneno yanayosemwa kwenye picha hii? Maoni yenu ni yapi kuhusiana na kazi zinazofanywa na mama wa nyumba? Kazi hizo ni rahisi na/au muhimu kwa kiasi gani? Eleza sababu zako.

Tuseme majukumu hayo yakibadilika na iwe ni mwanamume anayefanya kazi hizo? Maoni yenu juu ya kazi inayofanywa yanabaki kuwa sawa? Kwa nini unafikiri kuwa hivyo?

ANGALIZO KWA AJILI YA MWEZESHAJI

Kuwa makini kupokea majibu na maoni kutoka kwa washiriki wa wanawake na wanaume

Jukumu linapobadilika, kuwa makini kupata maoni hasa kutoka kwa washiriki wa kiume. Maoni yao kuhusu kazi za nyumbani yanabadilikaje?

Jukumu la kiuzazi pialinajulikana kama jukumu la kifamilia

Inarejelea kazi zote za nyumbani ambazo hazilipwi au hazina thamani ya pesa.

Kazi hizo zinajumuisha zile zinazohitajika kuendesha familia kama vilekuwatunza watoto, kutayarisha chakula, kuchota maji, kutafuta kuni na kutafuta matibabu.

Ingawa kazi hizo ni muhimu kwa maisha ya binadamu, mara nyingi thamani yake hushushwa/kutotambulika kama kazi halisi. Wanawake na watoto ndiyo wanaofanya nyingi ya kazi hizo.

7.2 Jukumu la uzalishaji wa mali

Jukumu la uzalishaji wa mali linajumuisha shughuli zinazozalisha mapato moja kwa moja. Linahusisha uzalishaji wa bidhaa na huduma kwa ajili ya matumizi na biashara (ukulima, uvuvi, ajirana kujari) Wanawake na wanaume kwa pamoja wanaweza kuhusika katika shughuli za uzalishaji wa mali. Kazi na majukumu yatatofautiana kulingana na ugavi wa kazi kijinsia.

Mara nyingi, kazi za wanawake hazionekani wazi na huwekewa thamani ya chini kuliko za wanaume. Katika jamii nyingi masikini na za mashambani, kazi hii hufanywa kwa mikono, kazi nyingi na hutumia muda mwangi.

7.3 Jukumu la kijamii:

Jukumu la kijamii ni jukumu muhimu sana katika maendeleo ya jamii na vikundi. Linajumuisha kushiriki katika mikutano, kazi za maendeleo ya jamii na shughuli za siasa za mtaani. Ni kuitia kwa majukumu haya ambapo watu hutambulika kuwa na thamani kwa jamii na kupata heshima kutoka kwa wanajamii. Katika familia na jamii nyingi, wanawake wanaweza kuwa na muda mchache au wakakosa muda wa kushiriki katika majukumu haya kutoptana na majukumu yao ya uzazi, mahusiano ya kijinsia yanaweza kuwa sababu inayowazuia kushiriki. Hali hii husababisha hadhi ya chini ya wanawake katika jamii.

Wakati mwininge namna ambavyo wanawake hushiriki huenda isiwaruhusu kutambulika.

ZOEZI LA KIKUNDI

Katika makundi ya watu watano, jadili ni kani kati ya shughuli zilizo hapa chini ni muhimu zaidi na kwa nini.

'Kuna kipindi kilichotengwa na kupangwa kwa ajili ya upandaji wa miti na jamii. Wanaumwe wamepewa kazi za kutayarisha ardhi na kupanda miti wakati wanawake watawaletea wanaume maji na chakula. Ni kazi ipi kati ya hizi iliyo na umuhimu zaidi? Kwa nini?

ZOEZI

Gawanyikeni katika makundi madogo matatu. Kila kikundi kichukue mojawapo ya majukumu yaliojadiliwa hapo juu. Kwa kila jukumu, orodhesha shughuli nyingi iwezekanavyo na ujaze kulingana na jedwali lifuatavyo.

JUKUMU	NANI-JINSIA	WAPI	LINI(WAKATI UPI KWENYE SIKU)	MARA NGAPI	VIPI?	KWA NINI?
Uzazi (kutunza mtoto,kutayarisha chakula,maji,kuni,masuala ya kiafya,soko						
Uzalishaji (kutunza wanyama,kulima,ajira,kuzalisha mapato)						
Kijamii (siasa,mikutano,usalama)						

MASWALI YA KUELEKEZA MJADALA

1. Uzazi: Ni majukumu yapi yanayotekelawa hapa, yanafanya wapi, ni nani haswa anayeyafanya? Hufanya mara ngapi?
2. Uzalishaji: Ni akina nani wanatekeleza majukumu haya? Kuna tofauti gani baina ya yale yanayotekelawa na wanawake na yale yanayotekelawa na wanaume?
3. Jamii: Majukumu hayo hufanya wapi? Nani huhusika kwenye majukumu hayo? Ushiriki hapa unahusiana vipi na majukumu ya uzazi? Ina maana gani kwa wanawake na wanaume wanaoazimia kuwa viongozi?
4. Tathmini yako inahusiana vipi na ugavi sawa wa kijinsia, mahitaji ya kimkakati na kimatendo ya kijinsia?
5. Majukumu haya matatu yanapunguza vipi ushiriki wa wanawake katika kilimo mseto na utumiaji wa njia bora zaidi katika ngazi ya familia - kupata mafuzo, kuhudhuria mikutano mikuu ya kila mwaka, kuteuliwa kama viongozi wa mashirika?

Muhtasari wa mada

Kupitia kwa mwezeshaji, jadili nawengine kwenye kikundi mambo mawili muhimu uliojifunza kutoka kwa mada hii.

8. Uchambuzi wa kijinsia

Kufikia mwisho wa kipindi hiki utakuwa:

- Umetangulizwa kwa dhana ya uchambuzi wa kijinsia kama nyenzo ya maendeleo
- Umeingiliana na kujifahamisha na nyenzo zitakazokusaidia.

Je, sisi wote wana mahitaji sawa, changamoto na fursa

MASWALI YA KUELEKEZA:

- Ni mnyama yupi unadhani atashinda mbio hizo?
- Je, kuna uwezekano wa kutokuwepo na mshindi au mbio? Kwa nini?
- Je mbio zitakuwa za haki-kwa nini hivyo/kwa nini sivyo?
- Hiyo inahusianaje na maisha yetu ya kila siku?

ANGALIZO KWA AJILI YAMWEZESHAJ

Kwa zoezi hili:

- Washiriki wawatambue wanyama wote kwenye picha
- Tazama uwezo na mapungufu mbalimbali ambao yangetumiwa/kupitiwa na wanyama tofauti
- Wasaidie washiriki kutafakari na kujadili jinsi jamii yao inavyofanana na wanyama husika.

Baadhi ya mambo tunayojifunza kutoka kwa kielelezo hicho ni:

- Watu katika jamii wana uwezo tofauti na hupitia vizuizi tofauti ambavyo vinawenza kuongeza au kuzuia ufanisi wa ushiriki wao kwenye mipango ya kimaendeleo. Tofauti hizi zinawenza kutokana na tofauti za kijinsia, rangi, kabilia, dini, ulemavu na umri.
- Kufanya jamii kupitia mambo yanayofanana hakufanyi haki kuwepo.

- Kwa mpango wowote wa kimaendeleo, ni muhumu kuzingatia jinsi makundi mbalimbali katika jamii yanavyoathiriwa na miradi yao kutokana na mahitaji, uwezona upungufu yao.

MASWALI YA KUELEKEZA:

- Tunajifunza nini kutokana na kielelezo cha hapo juu?

8.1 Uchambuzi wa kijinsia:

Uchambuzi wa kijinsia ni utambuzi na uchananuzi wa majukumu na mahitaji mbalimbali ya wanawake na wanaume ili kuelewa ni nani amepewa jukumu lipi, nani anafanya kazi gani, ni nani anaweza kufikia raslimali na nafasi zipi, nani ananufaika kutokana na nafasi na raslimali zipi, nani anahitaji raslimali na nafasi zipina ni mambo yapi yanayopunguza nafasi za kushiriki kwa usawa na kunufaika kwa wanawake na wanaume

Inatusaidiapia kuelewa uwezo tofauti wa wanawake na wanaume kushiriki, kuchangia na kufaidika kutokana na raslimali na michakato ya kimaendeleo.

Muhtasari wa mada

Orodhesha mambo matano makuu uliyojifunza katika mada hii

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

Katika kipindi kifuatacho, utatanguliziwa nyenzo utakazoingiliana nazo zinazoweza kukusaidia kugundua mahusuiano baina ya wanawake na wanaume, kugundua panapokosekana usawa, kuelewa sababu

zinazosababisha ukosefu wa usawa katika jamii ili ujadili hatua zinazofaa kuchukuliwa kuhakikisha ushiriki sawa wa wanawake na wanaume katika maendeleo nyumbani na katika jamii yako.

8.1.1 SAA 24/KALENDA

Kifaa cha saa 24/kalenda kinaweza kujazwa na wachumba, watu wa familia moja au katika makundi.

ZOEZI LA KIKUNDI

Kwa makundi:

Jigaweni katika makundi matatu-wanawake pekee, wanaume pekee na mchanganyiko wa wanawake na wanaume. Kunaweza kuwa na tofauti-familia za mashambani (ambapo mme na mke wanafanya kazi shambani, hakuna aliyeajiriwa) na familia za mijini (ambapo mmoja wa wachumba au wote wameajiriwa).

WANAWAKE/WASICHANA		WANAUME/WAVULANA.	
Saa	Shughuli	Saa	Shughuli
XXX	Kuamka	XXX	Kuamka
XXX	Kulala	XXX	Kulala

MASWALI:

1. Siku zinalingana au kutofautiana vipi mionganoni mwa vikundi tofauti? Zinatofautoana vipi na kwa nini?
2. Siku ya wanawake ikoje na siku ya wanaume ikoje?
3. Ni nani anayehudhuria mafunzo na ni nani ambaye hutekeleza?
4. Mgawo wa majukumu uko vipi? Ni nani aliye na muda wa kupumzika?
5. Unafikiri ni nani anayefanya kazi muhimu zaidi na kwa nini? -hii inahusiana vipi na majukumu matatu ya wanawake na wanaume katika jamii kama tulivyojifunza kwenye mada ya 7?
6. Tuseme mada za safu hizo zibadilishwe, hisia za washiriki wa kike na wa kiume ni zipi?
7. Kama mshiriki ni nini unachowenza kufanya tofauti nyumbani kwako ili kurahisisha mzigo wa wakati na kazi kama ilivyojitekeza kwenye uchambuz?

Mwanamke ada		PAPAI	
Mwanamke ada	Kazi	Muda	Mwanamke ada
06:05	Kuamka	05:30 - 05:55	Kuamka.
05 - 06:15	Kunawa	05:35 - 06:45	Kuchota maji na Kuasha nyombu.
5 - 06:35	Kukagua auifugo	06:45 - 07:00	Kufanya usafi na nyumbu.
05 - 07:30	Kutembela Kwendwa Shambas.	07:00 - 08:00	Kwenda Shamba.
08 - 12:30	Kulima	08:00 - 12:30	Kulima
12:30 - 14:00	Kurudi nyumbani	12:30 - 13:00	Kuakata Kuni
14:00 - 15:00	Kupumzika na Kusabini Chakula	13:00 - 14:15	Kurudi nyumbani. Kuanda Chakula.
15:00 - 15:30	Kula chakula.	14:15 - 15:00	Kula.
15:30 - 16:00	Kupumzika.	15:00 - 15:45	Kuasha Nyombu.
16:00 - 18:00	Shaubani	15:45 - 16:30	Kuanda Chakula cha jiom(Mbagga)
18:00 - 19:00	Kurudi nyumbani	16:30 - 18:00	—
19:00 - 20:00	Kueengalia auifugo na Kuoga.	18:00 - 19:00	Kuasha watoto
20:00 - 20:30	Chakula.	19:00 - 20:00	Kuanda Chakula
20:30 - 21:00	Kulala.	20:00 - 20:30	Kula.
		20:30 - 05:30	Kulala.

Sampuli ya saa 24 kalenda¹ Source: Gender Training for Vi Agroforestry staff, Tanzania

8.1.2 Umbo la shughuli za kijinsia

Katika jedwali lifuatalo, orodhesha shughuli zote zinazofanywa kwenye mpango wa usimamizi wa kudumu wa ardhi na kilimo (SALM practises)- kutoka ununuzi wa mbegu za kilimo hadi uuzaji wa mazao. (Jumuisha pia shughuli za nyumbani kama vile kuchota maji na kutafuta kuni, kutunza wagonjwa na wazee).

SHUGHULI AU SIKU	WAKATI(SAA	WANAUME	WANAWAKE	WAVULANA	WASICHANA

MASWALI YA KUELEKEZA

1. Ni majukumu yapi ya kila siku yanayofanywa na wanawake na wanaume katika kila hatua ya shughuli za SALM? Wanatumia muda upi?
2. Ni aina zipi za shughuli zinazofanywa na wasichana na ni zipi zinazofanywa na wavulana?
3. Je, kuna tofauti katika aina ya mazao/miti inayopandwa/inayolimwa/kuuzwa na wanawake na wanaume? Ikiwa kuna tofauti, ni kwa nini?

8.1.3 Jedwali la kuonyesha ufikiwaji na udhibiti wa raslimali

Wanawake na wanaume hawafikii kwa namna sawa wala kuwa na udhibiti sawa na raslimali za uzalishaji au manufaa yanayotokana nazo.

Jedwali la kuonyesha ufikiwaji na udhibiti wa raslimali hutambua raslimali zinazotumika kufanya kazi iliyobainishwa kwenye umbo la shughuli, na jinsi zinavyofikiwa na kudhibitiwa na jinsia.

RASLIMALI RASLIMALI HIYO	ANAYEMILIKI	INAVYOTUMIWA	ANAYEAMUA KUHUSU MATUMIZI YAKE	MAPATO HUTUMIWA VIPI	ANAYEAMUA KUHUSU MATUMIZI YA MAPATO

MASWALI YA KUELEKEZA

1. Nani humiliki raslimali? Je wanawake humiliki ardhi, nyumba au raslimali zingine? Je ni halali nyumbani kwao/wanaweza kuziuza?
2. Nani huamua nimazao/miti ipi ya kupandwa?
3. Nani humiliki mifugo? Ni aina gani ya mifugo inayomilikiwa na wanawake/wanaume?
4. Ni vifaa vipi vya kazi vinavyomilikiwa na wanawake na wanaume kwa ajili ya shughuli za kulima, kuvuna, kusindika na kusafirisha?
5. Ni ujuzi na teknolojia zipi wanawake na wanaume wanazoweza kufikia?
6. Hii huhusiana vipi na ugavi sawa wa kijinsia na usawa wa kijinsia?
7. Orodhesha angalau mambo matano ambayo kundi lako (kwenye ngazi ya kikundi au kibinafsi) linaweza kutumia kushughulikia ukosefu wa usawa katika ufikiwaji na udhibiti wa raslimali ili kuwepo ushiriki sawa na wenyе ufanisi wa wanawake na wanaume katika kilimo mseto na mipango mingine ya kimaendeleo.
 - i. _____
 - ii. _____
 - iii. _____
 - iv. _____
 - v. _____

8.1.4 Jedwali la utoaji maamuzi

SHUGHULI ZA UTOAJI MAAMUZI	USHIRIKA WA WANAUME	USHIRIKI WA WANAWAKE

MASWALI YA KUELEKEZA

1. Mapato husambazwa vipi katika familia?
2. Ni nani katika familia ambaye ni mwanachama wa shirika la wakulima
3. Pesa zinazotokana na uuza ji wa mazao ya shambani hutumiwa vipi?
4. Nani huamua kinachotumiwa/kinachouzwa na kiwango kinachouzwa na soko yanakouzwa mazao?
5. Ruwaza za kufanya uamuzi zinaathiri vipi maendeleo na maisha endelevu katika familia yako?
6. Tambua angalau mikakati mitatu inayoweza kutumiwa kushughulikia athari zinazotokana na desturi iliyopo ya kufanya uamuzi.
 - i. _____
 - ii. _____
 - iii. _____

Muhtasari wa mada

Orodhesha mambo matano muhimu uliojifunza kutoka kwa mada hii.

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

9. Vifaa vya kiutendaji kwa ajili ya kukuza usawa wa kijinsia katika ngazi ya familia

Kufikia mwisho wa kipindi hiki:

1. Utatangulizwa kwa vifaa vya uchanganuzi wa kijinsia katika ngazi ya familia
2. utachukua hatua za utendaji za kushughulikia masuala ya kijinsia katika ngazi ya familia
3. utapata hamasisho la kufikia wengine katika jamii yako kwa mambo uliojifunza kwa kusoma mada tofauti tofauti katika mwongozo huu.

Vifaa vifuatavyo ni kwa ajili ya kutumiwa katika ngazi ya familia. Vifaa hivyo vimelengwa kufanya kazi katika mazingira ya nyumbaniilikuwaleta pamoja mume na mke na jamaa wengine na kufanya kazi kupitia kwa mawakala au mabingwa wa mabadiliko ya kijinsia.

Matumizi ya vifaa hivi hupelekea uwepo kwa amani nyumbani, jambo lenye athari njema kwa upatikanaji wa chakula cha kutosha, hali za maisha zilizoboreshwa na endelevu, mazingira ya endelevu pamoja na masuala ya kijamii na kiafya. Matumizi ya vifaa hivi huchangia kupunguka kwa unyanyasaji wa nyumbani na kupunguza hatari na athari za virusi vya UKIMWI.

Vifaa hivyo ni njia zisizo na mapambano za kushughulikia masuala ya ukosefu wa usawa wa kijinsia nyumbani na siyo kwa lengo la kutishia au kutenga wanaume.

Kwa kumkaribisha kila mtu aliye katika familiaili ahudhurie kila kipindi cha mafunzo, kunawaleta na kuwafanya wanaume washiriki kwenye mazungumzo kuhusu masuala ya kijinsia na kuwachochea wawasadie wake zao, jamaa wa kike na wanawake katika jamii.

Vifaa hivi vinalenga kuendeleza uwezo mpya wa kijinsia katika familia kwa kutekeleza mikakati ya ziada, vinaangazia kuwepo kwa maono ya pamoja, mipango ya pamoja na ugavi wa pamoja wa manufaa kutokana na kushiriki.

ANGALIZO KWA AJILI YA MWEZESHAJI

Kumbuka mambo yafuatayo unapowasaidia kuhusu vifaa hivi:

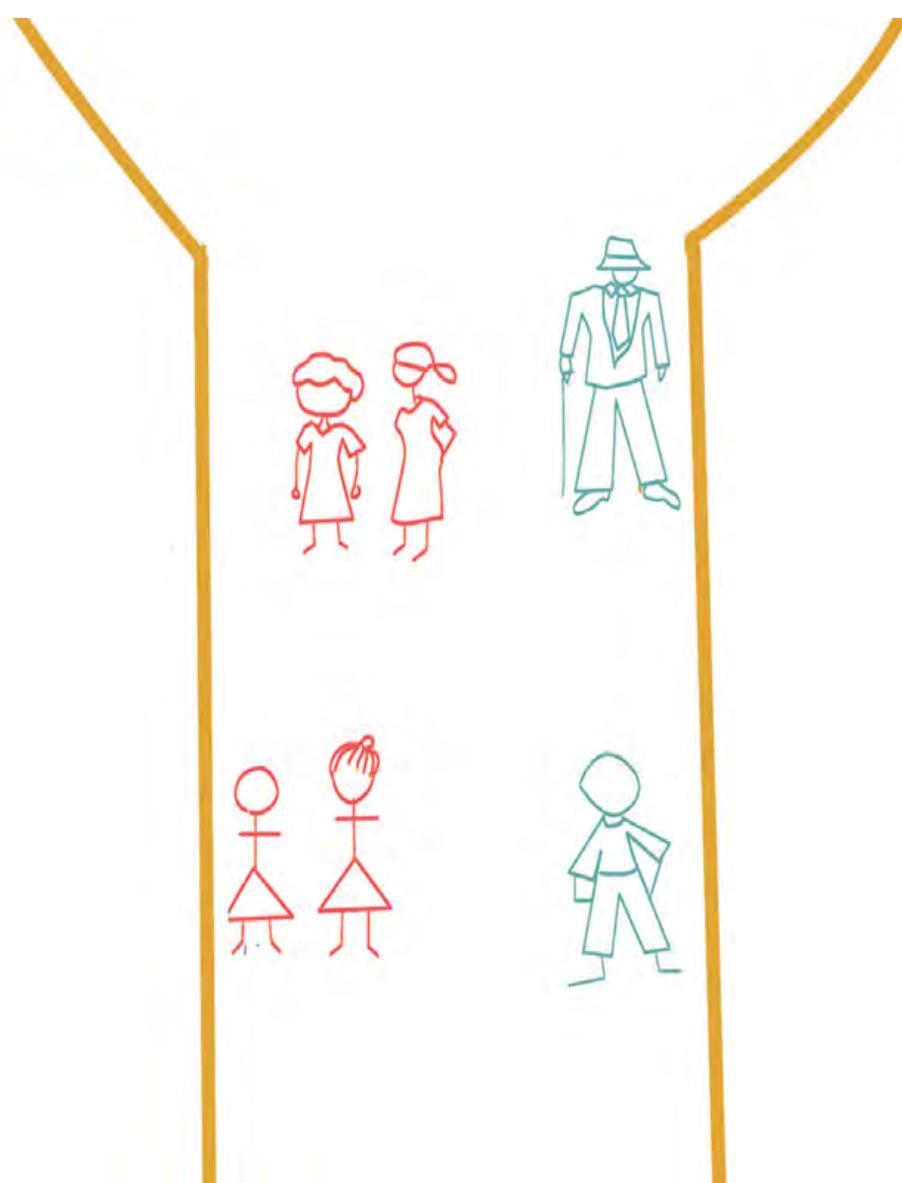
- Majadiliano yanapaswa yawe yanahusumasuala na si watu binafsi.
- Kuwa mwangalifu kutambua migogoro inayoibuka kutokana na majadiliano hayo.
- Pale ambapo familia hazikubaliani kuhusu suala, waruhusu watambue suala hilo, waongoze kufikiria kuhusu suala husika na mkubaliane muda wa baadaye ambapo wanaweza kulirejelea.
- Makubaliano lazima yafanywe na watu wote na si kwa kushurutishwa.

9.1 Kifaa cha 1: Mti wa Usawazisho wa jinsia

Hatua za kuchukua. Chora Mti huu wa Usawazisho wa Jinsia kwenye ukurasa wa kitabu wenyepande mbili. Tumia kitabu kutoka upande huku mizizi ikiwa kwenye ukurasa mmoja na matawi kwenye ukurasa mwininge. Chora kwa kalamu ya mate kwanza kisha uongeze wino. Kumbuka kuweka tarehe.

Hatua ya 1: Shina: Ni nani aliye katika familia?

Chora mistari miwili katikati ya karatasi inayowakilisha shina. Kisha uweke ishara kuwakilisha kila mtu katika familia kila upande ndani ya shina. Wanawake wanaofanya kazi (wakiwemo wake wenza wanaoishi kwenye familia moja) wanafaa kuwekwa upande wa kushoto wa shina kwa rangi moja (mfano kijani kibichi), wanaume wanaofanya kazi kwa upande mwininge kwa rangi tofauti (kwa mfano samawati), na wale wanaotegemea wengine wakiwekwa katikati kwa upande wa jinsia yao husika na rangi husika.

Ambaye ni katika kaya?

Hatua ya 2: Mizizi: Nani huchangia kazi hiyo?

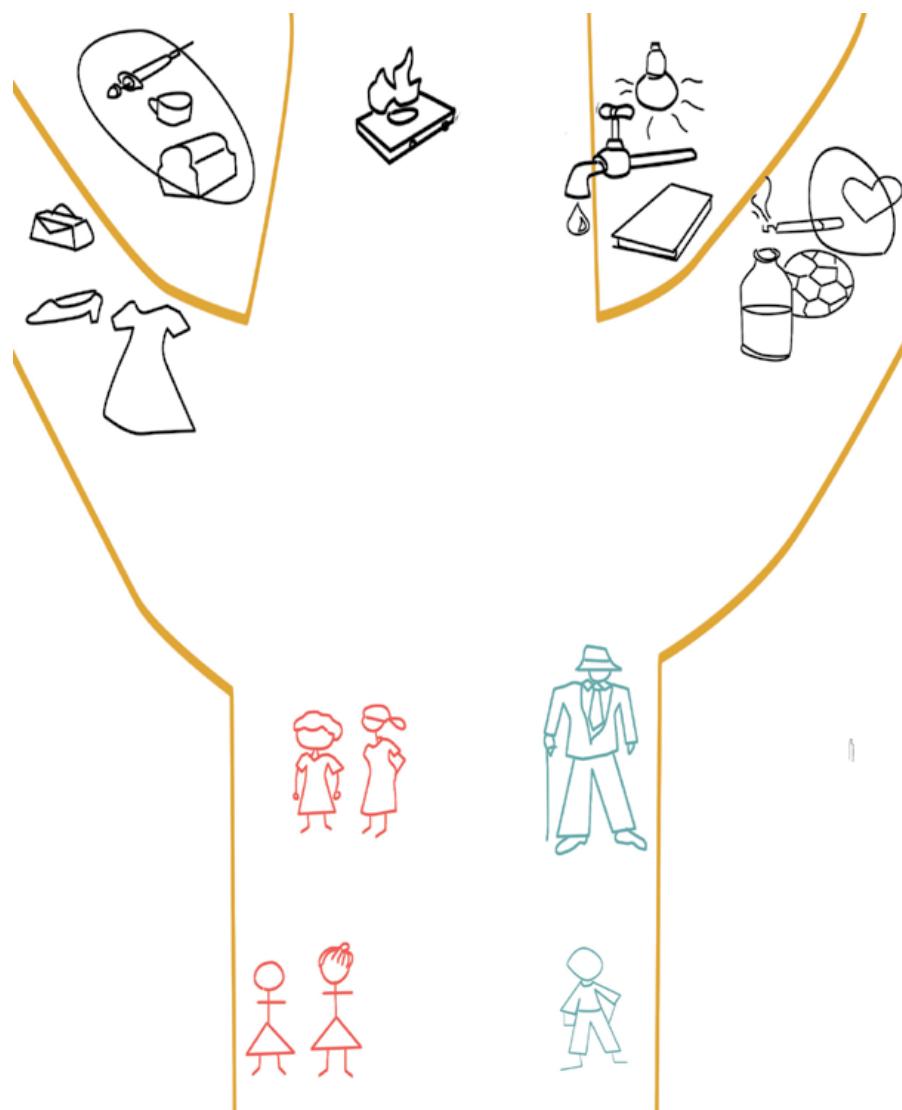
- Chora mizizi miwili kuwakilisha wanawake na mingine miwili kuwakilisha wanaume kwenye upande husika wa shina na kwa rangi husika. Mzizi wa katikati unawakilisha majukumu yanayofanywa kwa pamoja lakini rangi ya mstari ni ile ya wanaume/wanawake.
- Katika mzizi wa nje katika kila upande weka shughuli ambazo watu wa jinsia hiyo hufanya pekee yao. Chora duara kwa rangi nyeusi kuzunguushiashughuli zinazochukua muda mwingu zaidi na ambazo ungependa kubadilisha. Chora duara kwa rangi ya samawati kuzunguushia shughuli zinazoleta mapato zaidi, kukolea kwa rangi kukisisitiza kiasi cha mapato na kitu ambacho pengine ungependa kudumisha.
- Katika mizizi ya ndani weka shughuli ambazo watu wa jinsia hiyo hufanya pekee yao katika familia kwa mfano kazi za nyumba kwa kufuata ukubwa huo huo na mviringo.
- Kwenye mzizi wa katikati, weka shughuli ambazo hufanywa na wanawake na wanaume kwa pamoja, ukiweka ishara kwenye upande wa ile jinsia inayofanya shughuli zaidi. Vile vite kutumia ukubwa huo huo naduara.

Ambao wamechangia kazi gani?

Hatua ya 3: Matawi - Nani hupata matunda, yapi?

- Chora matawi manne sambamba na kila mzizi, wanawake, wanaume na shina la kati kuashiria gharama ya familia yote kwa pamoja.
- Kwa kila upande wa nje wa kila tawi, chora ishara kuonyesha gharama ambayo kila jinsia hutumia kwa matumizi yake yenyewe. Chora duara kuzunguushia gharama kubwa zaidi za kibinafsi kwa rangi nyeusi kwa mstari uliokolea zaidi kuonyesha gharama kubwa zaidi kama mambo ambayo pengine ungependa kuyabdalisha.
- Gharama ya familia ambayo hulipiwa na mtu mmoja pekee inafaa kuwekwa kwenye tawi la ndani katika kila upande. Chora duara kuzunguushia gharama kubwa zaidi kwa rangi nyeusi kwa mstari uliokolea zaidi kuonyesha gharama kubwa zaidi kama mambo ambayo pengine ungependa kuyabdalisha.
- Weka ishara zilizochorewa duara kama za awali kuonyesha gharama za pamoja kwenye tawi la katijuu. Ukiweka ishara hiyo kwenye upande wa jinsia inayochangia zaidi. Chora duara kuzunguushia gharama kubwa zaidi kwa rangi ya samawati kama mambo ambayo labda ungependa kuyadumisha.

Ambaye anapata matunda gani?

Hatua ya 4: Ni nini kinachosukuma mti?

Kwa upande husika wa shina weka ishara kuonyesha:

- Mali inayomilikiwa na wanawake na wanaume - mfano, nani humiliki ardhi? Nani humiliki mifugo? Nani humiliki nyumba? Nani humiliki miti inayochukua muda mrefu kukomaa, nani humiliki ile inayochukua muda mfupi?
- Aina ya maamuzi inayofanywa na wanawake na wanaume:
 - Ni maamuzi yapi yanayofanywa na wanawake pekee
 - Yapi hufanywa na wanaume pekee
 - Yapi hufanywa na wote kwa pamoja?
 - Au mtu mmoja ndiye anayefanya uamuzi wote au wao huketi na kuamua pamoja kila wakati?

Nani ni kusukuma mti?

Hatua ya 5: Hatua za kuchukua: Tunataka kubadili nini?

Je mti una usawazisho? Je, wanawake wanafanya kazi nyingi zaidi huku wanaume wakimiliki mali nyingi zaidi, vipi kuhusu mapato na kutumia gharama zaidi? Weka ishara kuonyesha kiwango cha usawazisho wa kijinsia sehemu ya juu ya shina.

Chora duara kwa rangi ta samawati kuzunguuushia mambo unayopenda yanayosaidia mti kusawazika. Haya hayahitaji kubadilika.

Unafikiri unawezaje kuufanya mti usawazike vyema zaidi? Kwa mfano, majukumu yapi yanapaswa kufanywa kwa pamoja, gharama zipi zinapaswa kupunguzwa, mali zipi zinapaswa kugawanywa?

Katika shughuli za kutafuta mapato. Je, unaweza kuongeza mapato au kupunguza muda? Tambua hatua 5 za kimsimamo - mambo ambayo ungependa yaongezwe au yapunguzwe ili mti usawazike - viazi kwenye mizizi, maembe kwenye matawi au nazi kwenye shina. Viwekee vitu hivyo alama kwa rangi ya kijani kibichi au kata ishara iliyokuwepo kwa alama ya kukata kwa rangi nyeusi na uchore ishara mpya kwa kijani kibichi mahali panapostahili - kama matunda mabichi ambayo ungependa yabadilike yawe mekundu.

Je, tunataka mabadiliko?

9.2 Kifaa cha 2: Kuwa na maono na mipango katika familia

Kuwa na maono na mipango katika familia ni kifaa ni cha muhimu kwa mwelekeo wa kifamilia ambao msingi wake ni kutambua familia kama biashara ya ukulima. Kifaa hiki kinalenga katika kusaidia familia mbalimbali kuimarisha upangaji na ushirikiano ndani ya familia, kuimarisha usawa wa jinsia zote katika familia na vile vile utendaji wa kibiashara katika ngazi ya familia.

Kitakusaidia wewe na familia yako kuona ndoto ambazo mngependa zifanikiwe kwa kuelezea maono ya aina ya familia mnazozimia kuwa nazo siku za usoni zinazowaleta pamoja watu wote katika familia

Kitasaidia familia yako kuwa na mpango wa pamoja wa kibiashara kufikia maono yenu ya kifamilia, na maamuzi ya pamoja kuhusu manufaa ya biashara za familia zinazofanya ukulima.

Wakati wa uendeshaji wa mada hii, waalike watu wote wa familia washiriki - mume, mke na elimu ya watu wazima

Hatua ya 1: Kutambua kukosekana kwa usawa wa kijinsia katika familia

Kabla ya kuanza, kwa kutumia kifaa cha saa 24/kalenda na kile cha jedwali la ufikiwaji na udhibiti wa raslimali, jadiliana na familia husika kuhusu ukosefu wa usawa baina ya wanawake na wanaume katika kazi wanazozimudu, udhibiti wa raslimali na manufaa. Tathmini athari za ukosefu huu wa usawa katika maisha yenu na utafakari kuhusu jinsi masuala ya jinsia yanavyoathiri uzalishaji na ubora wa biashara ya familia yenu.

Hatua ya 2: Kuweka maono juu ya familia

Kila mtu katika familia afikirie kuhusu hali ya sasa ya familia yao. Kama watu wa familia, jadilianeni na mkubaliane kisha mchore picha ya familia kwa sasa, kwa kutumia ishara kuonyesha raslimali kama vile majumba, ardhi, maendeleo shambani nawatoto.

Mara nyingine, kila mtu katika familia afikirie kuhusu aina ya familia ambayo angependa kuwa nayo katika miaka mitano ijayo - chora picha ya familia ambayo ungependa kuwa nayo. Michoro hii itakuwa kama maono ya siku za baadayemtakayotumiakama msingi wa kufanya mipango ya kuboresha hali ya maisha ya familia yako na ambayo unaweza kutumia kufuatilia maendeleo.

Mfano wa mpango wa maono kaya²

ANGALIZO KWA AJILI YA MWEZESHAJI

Wahimize watu wa familia kuweka michoro hiyo kwenye kuta katika nyumba zao ili kuwakumbusha mahali walipo na kiasi walichofaulu kufikia ndoto zao.

Hatua ya 3: Upangaji wa pamoja katika familia

Kwa kutumia jedwali lifuatalo, tazama ramani za michoro katika hatua mbili za hapo juu. Jaza jedwali kwa malengo ya kufikia maono yako ya siku za usoni. Tambua yafuatayo:

- Ainisha changamoto au matatizo yoyote yanayozuia au kubana familia yako kutoka katika hali iliyoko sasa hadi ile unayoitazamia (maono).
 - Fikiria kuhusu suluhu la matatizo haya.
 - Kwa kila suluhu, fikiria kuhusu shughuli mbalimbali za kufanikisha suluhu hilo.
 - Kwa kila shughuli, ainisharaslimali zinazohitajika, ukionyesha ni zipi zinazopatikana kwa sasa na zile zinazokosekana (mfano wa raslimali ni ardhi, mbegu, vifaa vya kazi, mifugo, watu na pesa za kukithi mahitaji ya familia), mtu anayewajibika, mambo ya kupewa kipaumbele na chanzo cha ufadhili.
 - Kaduria ghamama ya kutekeleza shughuli katika mwaka wa kwanza.

Jedwali la upangaji wa kifamilia³

9.3 Kifaa cha 3: Maono

Maono hutupa msukumo na mwelekeo wa upangaji. Bila maono yaliyo wazi ni vigumu kuona unakoelekea na ni rahisi kuvunjwa moyo na changamoto zitakazotokea.

Kuwa na maono kwa pamoja ni njia ya kusaidia makundi kufafanua malengo yao, jadiliana haya na wengine na kikundi chako ili kuwa na maono ya pamoja yanayoshirikisha kila mtu.

Kifaa hiki kitawasaidia kujenga maono kupitia hatua muhimu za SMART (Specific-mahususi, Measurable-yakukadirika au kupimika, Achievable-yanayoweza kufikiwa, Realistic-halisi, na Time bound-yanayozingatia muda unaolengwa), kuchambua nafasi na vizuizi na kufuatilia maendeleo yako kila wakati kama mchakato wa kujifunza kwa kutenda na kubadilika. Hatua.

Hatua ya 1: Mchoro binafsi

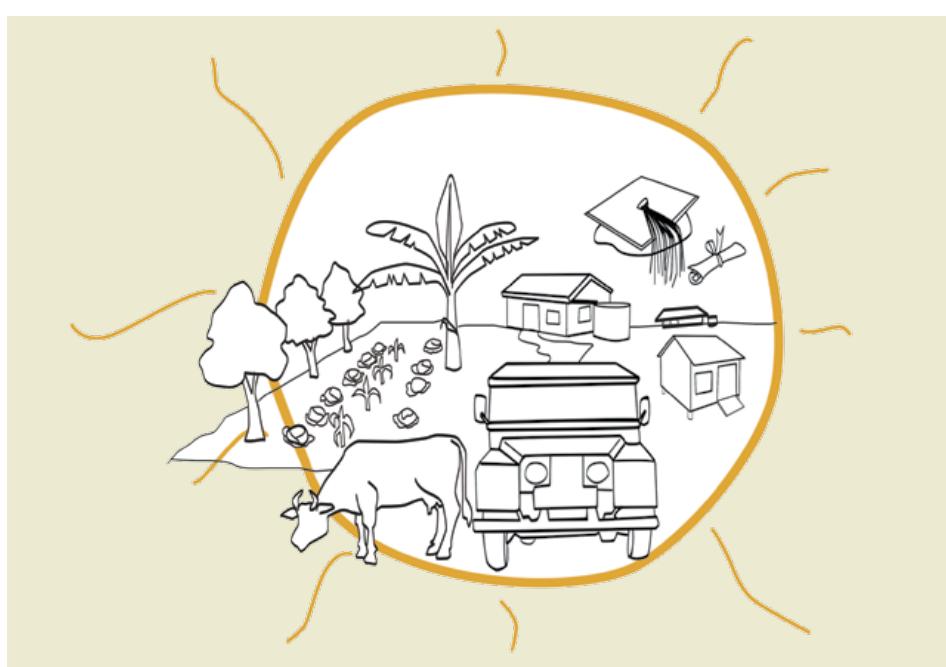
Funga macho na ufikiri jinsi mambo yanaweza kuwa siku za usoni zenyefuraha. Chora juu kubwa kama ishara ya maono hayo, chora ulichokiona.

Hatua ya 2: kutafuta wenzi

Tangamana na wengine katika kikundi na ujadili michoro yako ya maono na washiriki wengine. Unapotangamana, amua ni mshiriki yupi unayefikiri kuwa ana mchoro sawa na wako kisha uunde kikundi naye. Kikundi kisiwe na washiriki zaidi ya watano. Ikiwa mko zaidi ya watano walio na maono sawa, kikundi hicho kigawanywe.

Hatua ya 3: uchoraji kwa pamoja

Katika makundi husika mliyouna, choreni kwa pamoja kwenye chati kubwa, mkileta pamoja masuala yote kutoka katika michoro hiyo tofauti. Uchoraji huu wa pamoja unapaswa kuwa mchakato unaohusisha kila mtu, angalau kila mtu awe ameshika kalamu na kuchora kitu, na si mshiriki mmoja anayeonekana kuwa msanii wa uchoraji zaidi ndiye achore peke yake.

Mduara wa maono

Hatua ya 4: kuleta pamoja mchoro

Kila kikundi kiteue wawasilishaji wawili. Mmoja aelezee mchoro kutoka kikundi chake na mwenzake aorodheshe vipengele vya haki ya kijinsia kwenye chati (safu moja kwa kila kikundi). Kila mchoro wa maono ubandikwe karibu na mchoro mingine ukutani kwa ajili ya marejeleo ya baadaye.

Hatua ya 5: majadiliano ya kila mtu

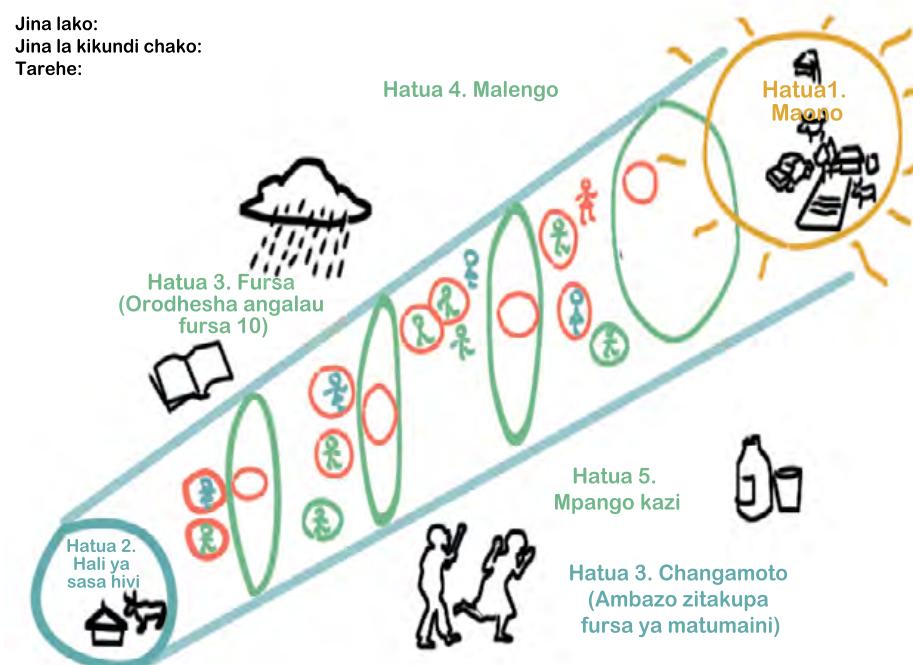
Michoro hiyo inalingana kwa kiasi gani? Ni maono yapi yanajitokeza sana? Je, kuna tofauti kati ya wanawake na wanaume? Au tofauti nyingi za kibinagsi baina ya watu?

9.4 Kifaa cha 4: Safari ya maono

Safari ya maono ndiyo hatua ya kwanza katika njia ya kibinafsi yene sehemu nyingi. Itakusaidia kuunda mpango utakaokusaidia kufikia maono yako kutokana na zoezi la maono na wenzako.

Utaichora kando kisha unakili vipengele muhimu kwenye sehemu ya juu ya njia ya kibinafsi yene sehemu nyingi katika kilimo mseto. Itatoa kitua cha marejeleo na mbinu ya kutathmini nafasi na vizuizi vyatia kijinsia vinavyohitajika kufikia maono katika vipindi vitakavyofuata.

Jina lako:
Jina la kikundi chako:
Tarehe:

Safari ya maono

Hatua ya 1: Duara ya kwanza - siku za usoni

Chora duara kubwa kwenye sehemu ya juu ya kulia kwenye ukurasa wako. Duara hii inawakilisha siku za usoni. Ni duara kubwa kwenye sehemu ya juu kwa sababu ni kama jua na unalenga kufikia mbingu. Ni maono yatakayokusukuma kuinuka, na kuendelea mbele ikiwa utajikwaa na kuanguka kwenye mawe yalio barabarani.

Hatua ya 2: Duara ya pili - sasa na uandalizi wa njia

Chora duara kubwa la pili kwenye sehemu ya chini kushoto kwenye chati. Duara hii inawakilisha hali kama ilivyo sasa. Chora mistari miwili kuunganisha duara zote mbili. Hii inawakilisha njia yako kutoka hali ilivyo sasa (chini) hadi itakavyokuwa siku za usoni (juu). Njia imenyooka na inaelekea juu, kwa sababu hivi ndivyo unavyotumaini kuwa utafikia maono yako. Kwenye duara ya chini chora jinsi hali yako ya kuanza ilivyo kwa mambo tofauti katika maono yako.

Sehemu ya 3: Nafasi na vizuizi

Kwa kila upande wa nje wa njia utachora:

- Angalau nafasi 10 kwenye sehemu ya juu ya njia - mambo yatakayokuinua ikiwa utaanguka. Kadri utakavyokuwa na nafasi nyingi, ndivyo itakavyokuwa rahisi kwako kuendelea.
- Angalau vizuizi 10 kwenye sehemu ya chini ya njia kwa sababu haya ndiyo mambo yanayoweza kukurudisha nyuma. Ni muhimu kuyaona mapema na kuyaepuka ikiwa inawezekana.

Weka mambo ambayo unaweza kuyadhibiti karibu zaidi na njia. Mambo ambayo huwezi kuyadhibiti yaweke mbali na njia.

Hatua ya 4: Lengo na hatua muhimu

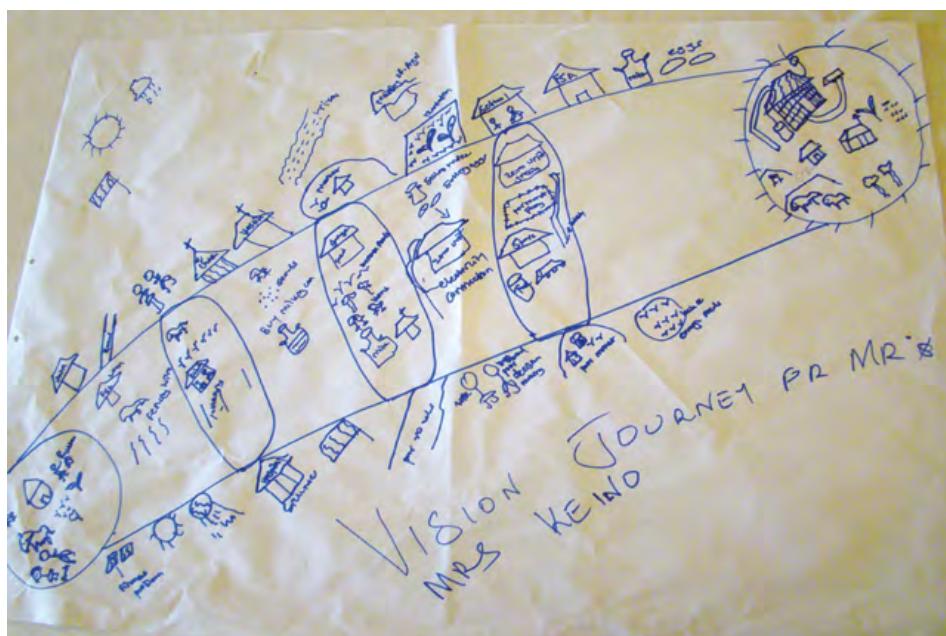
Kila safari huanza kwa hatua ndogo. Maono yako ni ndoto itakayotimia baada ya muda. Sasa unahitaji kupanga jinsi unavyoweza kwenda mbele, kwa nafasi na changamoto hizo.

Chora duara kando ya maono ambapo utajaza kiasi unachofikiri kuwa unaweza kufikia katika kipindi cha mwaka mmoja kwa vipengele tofauti tofauti katika maono yako. Kisha weka duara 3 kwa umbali sawa kwenye njia kuonesha hatua muhimu kwa kila miezi mitatu. Acha nafasi ya kutosha katikati-hapo ndipo utaweka hatua hizo.

Hatua ya 5: Hatua muhimu za SMART na mpango wa utendaji

Sasa uko tayari kujaza hatua zako muhimu - katika kila duara utaweka kiasi au umbali au kule unakotaka kufika.

Kisha katikati ya kila hatua muhimu utaweka hatua zinazohitajika kuendelea kutoka hatua moja muhimu hadi nyingine - huku ukiruhusu hatua hizo muhimu na lengo inapohitajika. Baadaye utafuatilia maendeleo yako, na kurekebisha mchoro wako ikiwa riinahitajika kufanya hivyo ili kufika mbali kwenye maono yako kadri uwezavyo.

Mifano ya safari maono⁴

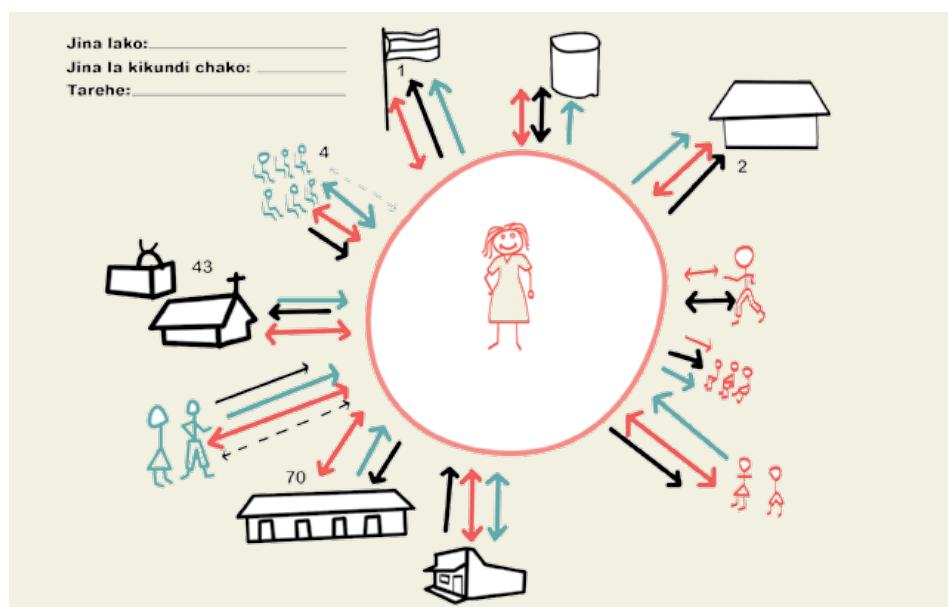
9.5 Kifaa cha 5: Ramani ya Uongozi ya Uwezeshaji

Ramani ya uongozi ya uwezeshaji ni kiunganisho baina ya mtu binafsi na mchakato mzima wa mabadiliko. Uchambuzi huo unaunda msingi wa piramidi ya watu kujitolea kuimarishana ambako msukumo wake ni maendeleo ya kiuongozi ya 'maslahi ya kibinafsi yaliyoelimika'. Lengo lake siyo tu kwamba ujadiliane na wengine bali pia kwamba wale unaojadiliana nao wajadiliane na watu wengine ili ujumbe na mbinu utakazokuwa umejifunza zisambazwe kwa wingi ili kuunda vuguvugu.

Inakusaidia vipi?

- Kuchambua mahusiano ya kibinafsi na kiasasi ambayo hutoa nafasi kwa mabadiloiko ikiwemo mahusiano kati ya wake wenzandani ya familia zilizoungana, mahusiano na familia za wazazi na mahusiano ya kiuwezo baina ya wanaume katika familia na vyanzo vyaya ushawishi baina ya wanarika.
- Kutambua changamoto zilizopo kwenye mahusiano ya kibinafsi na kiasasi zinazohitaji kutafutiwa suluhu ili kufikia maono yao.
- Kuonesha umuhimu wa kujadiliana baina ya wanarika kunakotokana na mafunzo na mbinu za GALS katika kuwasaidia watu kusonga mbele
- Kuunda desturi na mikakati ya uongozi, mijadala baina ya wanarika na kuongeza ujumbe na mbinu kuhusu jinsia.

Inafanya kazi vipi?

Uwezeshaji mduara

Hatua ya 1: Mimi ni nani?

Kwanza jichore kwenye sehemu ya katikati ya karatasi. Je una furaha au huzuni, mwenye ujasiri au mwoga, mwenye afya au mgonjwa, aliyeelimika au la.

Hatua ya 2: Nani ni muhimu katika maisha yangu?

Kisha chora karibu na wewe watu na asasi tofauti ambaeo/ambazo ni 'muhimu' katika maisha yako. Ukipanya hivyo kutoka katikati kuelekea sehemu za nje, ukiweka wale ambaeo ni muhimu zaidi karibu sana na wewe. 'Watu muhimu' sio tu wale ambaeo ni wa familia yako ya karibu au hata wale wa familia pana. Inaweza kuhusisha kwa mfano benki au hata Rais.

Hatua ya 3: Kwa nini watu hao ni muhimu?

Sasa onesha mahusiano ya kijamii/kihisia, mahusiano ya kiuchumi na ya kiuwezo kama mishale inayotoka kwako au kuelekea kwako, au baina ya watu wengine kwenye ramani yako. Tumia rangi na ishara tofauti kwa:

- Mahusiano ya kijamii/kihisia (nyekundu): Ni nani ninayemuhihi kuwa karibu naye sana. Ninampenda nani zaidi na nani ananipenda?
- Mahusiano ya kiuchumi (kijani kibichi): Ni nani aliye na pesa na raslimali - na je wanani pa vitu hivyo? Au ninawapa vitu hivyo?
- Mahusiano ya kiuwezo (samawati au nyeusi): Nani ana uwezo zaidi? Je, ninawaogopa? Fikiria kuhusu inakoelekea mishale na nguvu za mahusiano hayo - mahusiano dhabitii zaidi yanapaswa kuwa na mistari iliyokolea zaidi. Mahusiano duni yawe na mstari mwembamba au uliovunjikavunjika.

Hatua ya 4: Ninawezaje kuibadilisha?

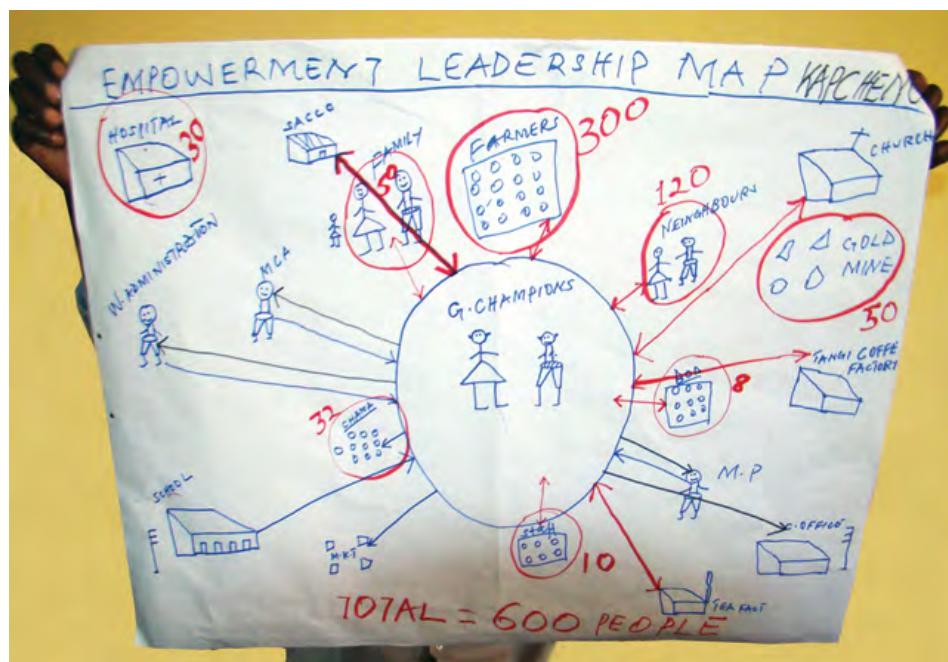
- Ninataka kumsaidia nani?
- Ninahitaji kumbadilisha nani?

Weka alama ya kufundisha/au kifaa mahususi karibu na watu 3-5 unaotaka kuwasaidia na watu 3-5 unaotaka kuwabadilisha katika kipindi cha miezi mitatu ijayo, na uchague angalau wawili kati yao ambaa utazungumza nao mara moja utakaporejea nyumbani kutoka katika kipindi hiki cha mafunzoau angalau katika kipindi cha wiki moja.

Kisha fanya hesabu ya watu wote hapo chini utakaowafikia wewe binafsi baada ya mafunzo haya.

Hatua ya 5: Kuleta pamoja ramani

Leteni pamoja ramani zenu za uvezeshaji kiuongozi na muunganishe mipango yenu kwenye makundi yenu. Ikiwa mnatoka kwenye shirika moja, mnawenza kuungana ili kuona uwezo wa kuwafikia wengine kama shirika.

Mifano ya kujazwa uongozi uvezeshaji ramani⁵

Marejeleo

1. Agri- ProFocus, 2014, 'Gender in value chains. Practical toolkit to integrate a gender perspective in agricultural value chain development.'
2. Hivos, Agri-Profocus and Fair & Sustainable Advisory Services, 2014, 'Sustainable coffee as a family business. Approaches and tools to include women and youth.'
3. ILO, Linda Mayoux & Grania Mackie, 'Making the strongest links. A practical guide to mainstreaming gender analysis in value chain development'
4. KIT, Agri-ProFocus and IIRR, 2012, 'Challenging chains to change: Gender Equity in agricultural value chain development'. KIT Publishers, Royal Tropical Institute, Amsterdam
5. Oxfam Novib, WEMAN, 2010, Linda Mayoux, 'Tree of Diamond dreams. Visioning and committing to action on gender justice.' Manual for field-testing and local adaptation, GALS stage 1
6. Oxfam Novib, WEMAN, 2010, Linda Mayoux, 'Steering life's rocky road. Gender action learning for individuals and communities.' Manual for fieldtesting and piloting, GALS stage 2
7. Mayoux, Linda, Oxfam Novib, 2010, Steering life's rocky road Manual GALS stage 2.
8. Gender Champion Training EADD project, Heifer Kenya.
9. aBiTrust, 2013

Vi Agroforestry – Head Office

105 33 Stockholm

Tel: +46 (0)8 120 371 00

E-mail: info@viskogen.se

Web: www.viskogen.se

Vi Agroforestry Regional Office East Africa

Postal address: P.O. Box 45767, 00100 Nairobi, Kenya

Visiting address: Lower Kabete/Ngecha Road, Nairobi

Tel: +254 20 418 4480/1383

E-mail: info@viagroforestry.org

Web: www.viagroforestry.org

Vi Agroforestry – Kitale

Postal address: P.O. Box 2006, Kitale 30200, Kenya

Visiting address: Along Kitale-Eldoret Road, next to Kitale Museum

Tel: +254 54 314 98

E-mail: kenya@viagroforestry.org

Vi Agroforestry – Kisumu

Postal address: P.O. Box 3160, Kisumu 40100, Kenya

Visiting address: Aga Khan Rd, Milimani Estate

Tel: +254 57 202 204

E-mail: kenya@viagroforestry.org

Vi Agroforestry – Uganda

Postal address: P.O. Box 1732, Masaka, Uganda

Visiting address: Plot 21, Birch Avenue

Tel: +256 481 420 946

E-mail: uganda@viagroforestry.org

Vi Agroforestry – Rwanda

Postal Address: P.O Box 2911 Kigali, Rwanda

Visiting Address: Nyarutarama Road, KG 9 Av, House 11

Tel: +250 788 304 868

Email: rwanda@viagroforestry.org

Vi Agroforestry – Tanzania

Postal address: P.O. Box 1315, Musoma, Tanzania

Visiting address: Lakeside Area, Musoma

Tel: +255 28 262 22 93

E-mail: tanzania@viagroforestry.org

